

Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Derse Hazırlık Bölümlerinin İncelenmesi

*Murat ATEŞ**
*Ali Umut AŞCI***

Öz

Bu araştırmanın amacı, ortaokul Türkçe ders kitaplarında bulunan derse hazırlık bölümlerini içerik ve yapı unsurları ile Türkçe öğretmenlerinin görüşlerine göre incelemektir. Araştırmada, 2022-2023 eğitim-öğretim yılında ortaokullarda kullanılmak üzere Millî Eğitim Bakanlığınca yayımlanan Türkçe ders kitapları inceleme nesneleri olarak kullanılmıştır. Bu çalışmanın araştırma süreci, ortaokul Türkçe ders kitaplarını inceleme aşaması ve derse hazırlık bölümlerine ilişkin Türkçe öğretmenlerinin görüşlerinin alınması aşaması olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Türkçe ders kitaplarında bulunan derse hazırlık bölümlerinin incelenmesi aşamasında nitel araştırma desenlerinden biri olan temel nitel araştırma deseni kullanılmıştır. Derse hazırlık bölümlerine ilişkin Türkçe öğretmenlerinin görüşlerinin alınması aşamasında ise nitel araştırma yaklaşımlarından durum çalışması deseni kullanılmıştır. Türkçe öğretmenlerinin görüşlerini almaya yönelik araştırmacılar tarafından yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmış ve bu form doğrultusunda öğretmenlerden alınan görüşler içerik analiziyle çözümlenmiştir. Araştırmaya Türkiye'nin farklı illerinde görev yapan 34 Türkçe öğretmeni katılmıştır. Veriler, Google Formlar aracılığıyla ve yüz yüze yapılan görüşmelerle elde edilmiştir. Bu görüşmelerde öğretmenlere; derse hazırlık çalışmalarını öğrencileri güdüleme, hazırlanışlığı sağlama, çalışmaların olumlu ve olumsuz yönleri, hazırlık çalışmaları ile tema ve metinlerin içerik olarak uyumu, derse hazırlık sürecinin uzunluğu ve kısalığı, hazırlık çalışmalarında kullanılan materyaller, hazırlık çalışmalarının hangi dil becerilerine daha çok faydalı olduğu konularına ilişkin görüşleri sorularak öğretmenlerden derse hazırlık sürecine yönelik tavsiyeler istenmiştir. Elde edilen veriler içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. Analizler sonucunda, derse hazırlık çalışmalarında özellikle okuma ve konuşma becerilerine ağırlık verildiği, çoklu medya araçlarının kullanımına az yer verildiği, soru maddelerinin sınıflara göre dengeli dağıldığı ve derse hazırlık bölümlerinin yapı olarak neredeyse tamamının açık uçlu soru tipinden oluştuğu görülmüştür. Öğretmenlerle yapılan görüşmelerden elde edilen genel sonuç ise öğretmenlerin, öğrencilerin ilgi ve dikkatlerini çekebilecek içerik zenginliğine sahip bir derse hazırlık süreci istedikleri yönündedir.

Anahtar Kelimeler: Derse hazırlık, Türkçe dersi, içerik ve yapı unsurları, öğretmen görüşleri

Examination on Warm-up Parts of Turkish Textbooks

Abstract

The purpose of this study was to examine the structure and content of the warm-up parts in lower secondary school Turkish textbooks and the views of Turkish language teachers about these parts. Turkish textbooks published by the Ministry of National Education for use in lower secondary schools during 2022–2023 academic year were included in the study as the research objects. This study's research process was divided into two stages, namely examining Turkish lower secondary school textbooks and collecting views of Turkish language teachers on warm-up parts of these textbooks. Basic qualitative research design, one of the qualitative research designs, was employed

* Doç. Dr., Necmettin Erbakan Üniversitesi, Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Konya, mates@erbakan.edu.tr, ORCID: orcid.org/0000-0002-7361-6389

** Doktora Öğrencisi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe Eğitimi Bilim Dalı, Konya, aliumut68@gmail.com, ORCID: orcid.org/0000-0002-8038-3624

for the examination on the warm-up parts of the Turkish textbooks, whereas the case study design, one of the qualitative research methodologies, was utilized for collecting views of Turkish language teachers on the warm-up parts. A semi-structured interview form was prepared by the researchers to get the views of Turkish language teachers, and these views received from the teachers were analysed by content analysis in line with this form. 34 Turkish language teachers working in various provinces of Türkiye took part in the study. Face-to-face interviews and *Google Forms* were used to collect the data. In these interviews, teachers were asked to share their views and recommendations on warm-up parts in relation to motivating the students, providing readiness, the positive and negative aspects of the studies, cohesion between warm-up tasks and the themes and texts in terms of content, the length of warm-up process, the materials used in the warm-up parts, and target language skills of the warm-up tasks. The obtained data were analysed by content analysis method. The analyses revealed that warm-up tasks primarily focused on reading and speaking skills, the use of multimedia tools was limited, the question items were distributed equally among the classes, and these parts were almost entirely comprised of open-ended question types. The overall finding from the teacher interviews was that the teachers desired a warm-up process with rich content that could capture the students' interest and attention.

Keywords: Warm-up, Turkish lesson, content and structure elements, teacher views

Giriş

Eğitim sürecinin her kademesinde akademik başarıyı artırma ve kalıcı öğrenmeyi gerçekleştirme hedefleri, ilgili alana yönelik kaliteli bir hazırlık sürecini gerekli kılmaktadır. Derse hazırlık çalışmaları, 1872 yılında eğitimde yeni bir yaklaşım olarak Japonya'da eğitim kalitesini geliştirmek adına tartışma yönteminin öğrenme ortamlarında daha fazla yer almaya başlaması ve yapılan sınıf gözlemleri ile Tsukuba Üniversitesine bağlı Tokyo Öğretmen Okulu bünyesinde temelleri atılarak başlamıştır (Kükey, 2018, s. 9). Daha sonraki dönemlere bakıldığında özellikle İkinci Dünya Savaşı'ndan günümüze kadar geçen zaman diliminde derse hazırlık süreci, gelişerek yaygınlaşmıştır. Günümüzde ise kaliteli bir eğitim öğretim sürecinin vazgeçilmez unsurlarından biri olarak değerlendirilmektedir.

Akademik başarıyı beraberinde getirebilecek bir hazırlık sürecinin nasıl olması gerektiğinin tartışılması ve hazırlık sürecinin içerdiği bileşen unsurlarının belirlenmesi önem arz etmektedir. Derse hazırlık sürecini oluşturan bileşenler; amaç ve plan, zaman, materyal, güdüleme, hazırbulunuşluk, yapı ve içerik, öğretmen ve öğrenci olarak sınıflandırılabilir. Amaç unsuru, hazırlık sürecinin temel amacını belirlemeyi ve belirlenen bu amaç doğrultusunda hazırlık sürecinin planlanarak imkân ve ihtiyaçlara göre düzenlemeyi ifade etmektedir. Zaman unsuru, hazırlık sürecinin başından sonuna kadar geçen sürenin verimli kullanılmasını sağlamak ve bu sürecin öğrencileri işlenen tema ve konunun vermeye çalıştığı ana mesajdan, temel öğretilerden uzaklaştırmadan eğitim öğretimi gerçekleştirmeye başlamaktır. Kısacası zaman denetimi ve kullanımı bu unsur adına son derece önemlidir. Materyal unsuru, derse hazırlık sürecinde kullanılan tüm materyalleri ifade etmektedir. Bu süreçte kullanılan materyaller basılı kitaplar olabileceği gibi izleme ve dinleme unsurlarını içeren çoklu medya araçları da olabilir. Öğrencilerin ilgi, dikkat ve merakını işlenen derse çekmek adına derse hazırlık sürecinde kullanılan materyaller önemli bir yere sahiptir. Güdüleme unsuru, derse hazırlık sürecinin öğrenciler üzerindeki öğrenme isteğini sağlama ve öğrencileri zihin olarak dersin içerisinde tutmayı ifade etmektedir. Hazırbulunuşluk unsuru, öğretimin gerçekleştirilmesi için ön koşul olan olgunlaşma, beceri, tutum ve ön bilgilerin sağlanmasını ifade eder. Öğrenciler sahip oldukları ön bilgilerden yola çıkarak işlenecek konuya ilişkin çıkarım yapabilir ve öğrenilen yeni bilgilerle bağdaşım kurabilir. Yapı ve içerik unsuru, derse hazırlık sürecinde kullanılan tüm araç, gereç ve anlatımların sahip olduğu yapı ve içerik unsurlarının öğrencilerin ilgi ve seviyelerine uygun olmasını ifade eder. Şekil ve şablon olarak yeni nesil öğrencilerin dikkatini çekebilecek etkinliklerin seçimi önem arz eder. Öğrencilerin yaş gruplarına ve sahip oldukları zihin seviyelerine göre içerik oluşturulmalıdır. Öğretmen unsuru, derse hazırlık sürecinde öğrencilerin ön bilgilerini hatırlanmasını ve bu ön bilgiler ile öğrenilen yeni bilgiler arasında bağ kurularak derse hazırlık aşamasının gerçekleştirilmesini sağlama noktasında öğretmenler tarafından yapılan rehberliği ifade etmektedir. Derse hazırlık sürecinde öğrenci merkezli öğretim yaklaşımının sürekliliğini ve kontrolünü sağlama görevi öğretmenlerin üzerindedir. Öğrenci unsuru ise

derse hazırlık sürecinin en temel bileşenidir. Diğer tüm bileşenler öğrencilerin öğrenmeyi sağlaması amacı üzerine ortaya konulmuştur. Öğrenme ortamlarında derse hazırlık süreci bileşenlerinin verimli bir şekilde kullanılması, derse hazırlık sürecinde öğrencilerin ilgi ve dikkatlerini çekerek güdülenmenin sağlanmasında ve akademik başarının artmasında etkili olmaktadır.

Herhangi bir ders için hedeflenen kazanımlara yönelik ilk adım olan derse hazırlık süreci, eleştirel düşünmenin de sağlandığı ilk aşama olarak nitelendirilebilir. Bu bağlamda derse hazırlık süreci ve eleştirel düşünme bağlam olarak birbirini tamamlayan unsurlardır. Bu nedenle öğrenme ortamlarının temel bileşenlerinden bir tanesi olan derse hazırlık süreci, tartışma yönteminin kullanılmasına ve yeni fikirler üretmeye elverişli bir ortam sağlaması nedeniyle 1954 yılında Benjamin Bloom ve çalışma arkadaşları tarafından Eğitim Kazanımlarının Sınıflaması kitabında yayımlanan Bloom Taksonomisi ile de ilişkilidir. Bloom Taksonomisi; yüksek bilişsel düşünme, problem çözme, yargılama, değerlendirme ve yansıtma gibi becerilerin yetkin bir şekilde edinilmesini sağlama noktasında öğretmenler açısından kolayca uygulanabilecek bir araçtır (Alford, Herbert, ve Frangenheim, 2006 s. 176). Crockett (2019)'e göre öğrenciler için zorlu bir süreç olan eleştirel düşünce becerisinin etkili bir şekilde kazanılması, Bloom Taksonomisini eğitimin temelini alıp benimseyerek sağlanabilir. Bloom ve arkadaşları tarafından bir piramit şeklinde tasarlanan taksonomide bilişsel beceriler; bilgi, kavrama, uygulama, analiz, sentez ve değerlendirme şeklinde sıralanmıştır. Oluşturulan bu şablon 2001 yılında Anderson ve Krathwohl tarafından günümüz eğitim-öğretim ihtiyaçlarını dikkate alacak şekilde yeniden düzenlenmiştir. Her iki taksonomide de bilişsel beceriler, bilgiyi hatırlama ve anlama aşamalarıyla başlamaktadır. Bilgiyi hatırlama ve anlama aşamaları derse hazırlık sürecini kapsamaktadır. Derse hazırlık sürecinde de öğrenci ilgili konuya ilişkin sahip olduğu ön bilgileri hatırlar, hatırladığı ön bilgilerle öğrenilen yeni bilgiler arasında bağlam kurarak kavrama aşamasını gerçekleştirir. Bu sayede işlenecek konu için hazırlık süreci tamamlanmış olur.

Derse hazırlık süreci, öğrenci hazır bulunuşluğunu sağlamayı da kapsamaktadır. Bloom (1995), hazır bulunuşluğu eğitim öğretim süreci için son derece önemli bularak eğitim sisteminin önemli bir girdisi olarak ifade etmektedir. Öğrenci hazır bulunuşluğunu sağlama adına derse hazırlık sürecinin verimli ve kaliteli geçmesi, kalıcı öğrenmeyi sağlama ve akademik başarıya ulaşma açısından önem arz eder. Derse hazırlık süreci sonunda öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeylerinin sağlanmasıyla ilgili derste hedeflenen kazanımlara ve istenen davranış değişikliklerine ulaşılması için uygun zemin hazırlanmış olur (Harman ve Çelikler, 2012, s. 147; Senemoğlu, 2009, s. 475-478). Bu bağlamda hedef kazanımları edinme süreci olan eğitim ve öğretimin başında ve sonunda öğrencilerin sahip olduğu nicel ve nitel farkın ölçülüp kıyaslanması ve bu kıyaslamalar neticesinde eğitim ve öğretime hangi aşamadan başlanacağına tespiti için öğrencilerin hazır bulunuşluk seviyesinin ölçülmesi son derece önemlidir (Fidan, 2012, s. 3; Harman ve Çelikler, 2012, s. 148). Öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeylerine göre derse hazırlık ve ders işleme süreçleri de öğrencilerin ihtiyaçlarına göre şekillenebilir. Hatta ilgili tema içerisinde bulunan diğer konulara yönelik hazırlanan günlük planlar bile öğrencilerin sahip olduğu hazır bulunuşluk düzeyine göre güncellenip değiştirilebilir. Ayrıca hazır bulunuşluk düzeyinin tespiti hem derse hazırlık sürecinde hem de ders işleme sürecinde öğrencilere yönelik öğretmen rehberliğini verimli hale getirerek öğrenci başarısını artırmayı mümkün kılar (Ünal ve Özdemir, 2008, s. 14-15; Yapıcı, 2004, s. 2). Derse hazırlık çalışmaları öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeyini tespit etme noktasında öğretmenlere olanak sağlamaktadır. Hazır bulunuşluğu sağlanan öğrenci, dersin devamında öğrenmeye daha fazla istekli ve meraklı olabilir. Bu sayede kalıcı ve kolay öğrenmeyi sağlama konusunda uygun zemin oluşturulmuş olur. Bu durum öğrencilerin ders içerisindeki özgüven düzeylerini de artırma noktasında etkilidir. Hâlihazırda ülkemizde bütün ders öğretim programlarının temelinde olan yapılandırmacı öğretim yaklaşımının öğretim modelleri de öğrencileri derse hazırlamak üzere ön bilgilerin çağrılmasını amaçlayan bir girişle başlamaktadır.

Türkçe derslerinde derse hazırlık süreci dört temel dil becerisi temelinde yapılmaktadır. Türkçe ders kitaplarında yer alan derse hazırlık çalışmaları, genellikle öğrencileri araştırma yapmaya yönlendiren bir yapıya sahiptir. Araştırma yöntemi, işlenecek konuya ilişkin önemli görülen noktalara öğrencilerin ilgi ve dikkatlerini çekmek için bir araç olarak görülmüş ve Türkçe dersi hazırlık sürecinin ana bileşenlerinden biri olmuştur. Araştırma ödevleriyle öğrencilerin dört temel dil becerilerinin gelişimi amaçlanmaktadır. Derse hazırlık süreci başta olmak üzere Türkçe dersinin her aşamasında

öğrencilere dil becerilerini doğru ve etkili şekilde kullanma yeteneğini kazandırma, edinilen dil becerileriyle düşünme yetilerini geliştirme ve bu becerilerde yetkinleşerek toplumsallaşma sürecine katkıda bulunma amacı güdülmektedir (Kapar Kuvanç, 2008, s. 2). Bu bağlamda Türkçe derslerinde gerçekleştirilen derse hazırlık süreçlerinde araştırma yönteminin yanında beyin fırtınası, münazara, soru-cevap tekniği, yaratıcı yazma çalışmaları vb. pek çok yöntem ve tekniği içerisinde barındıran etkinlikler yer almaktadır. Derse hazırlık sürecinde gerçekleştirilen bu etkinlikler sayesinde öğrenciler hem öğretmenleriyle hem de akranlarıyla yazılı veya sözlü olarak iletişime geçerek işlenen konuyu daha iyi anlamak ve anlaşılmayan noktalara yönelik anında dönüt almak adına oluşturulan uygun öğrenme ortamlarından daha verimli bir şekilde faydalanırlar. Böylece öğrencilerin Türkçe dersi akademik başarılarının artırılması sağlanmaktadır.

Bu araştırmanın amacı ortaokul Türkçe ders kitaplarında bulunan derse hazırlık bölümlerini içerik ve yapı unsurları ile Türkçe öğretmenlerinin görüşlerine göre incelemektir. Bu amaç doğrultusunda Millî Eğitim Bakanlığı tarafından 2019 yılında yayımlanan Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda yer alan "Öğrenme Öğretme Yaklaşımı" başlığında ifade edilen hazırbulunuşluk unsurları dikkate alınarak çalışmanın alt amaçları şu şekilde belirlenmiştir:

1. Derse hazırlık bölümlerinde hangi dil becerilerine ilişkin hazırlıklar var? (Okuma, dinleme, konuşma, yazma)
2. Derse hazırlık bölümleri öğrencilerin hangi materyalleri kullanmalarını içermektedir?
3. Derse hazırlık bölümlerinde yer alan madde sayıları nedir?
4. Derse hazırlık bölümleri yapı olarak nasıl oluşturulmuştur? (Şekil, görsellik, grafik vs.)
5. Derse hazırlık bölümlerine ilişkin Türkçe öğretmenlerinin görüşleri nelerdir?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu çalışmanın araştırma süreci, ortaokul Türkçe ders kitaplarını inceleme aşaması ve derse hazırlık bölümlerine ilişkin Türkçe öğretmenlerinin görüşlerinin alınması aşaması olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Türkçe ders kitaplarında bulunan derse hazırlık bölümlerinin incelenmesi aşamasında temel nitel araştırma deseni kullanılmıştır. Temel nitel araştırma deseni; olgubilim, kuram oluşturma, gömülü teori, etnografik vb. nitel araştırma yaklaşımlarından herhangi birine girmeden yapılan yorumlayıcı bir araştırma türü olarak ifade edilebilir (Merriam, 2013, s. 22). Temel nitel araştırma deseninde görüşme, gözlem ve içerik analizi gibi yöntemlerle veriler elde edilmektedir. Türkçe ders kitaplarında bulunan derse hazırlık bölümlerinin incelenmesinde yorumlayıcı yaklaşım ön plana çıktığı için temel nitel desen tercih edilmiştir.

Derse hazırlık bölümlerine ilişkin Türkçe öğretmenlerinin görüşlerinin alınması aşamasında ise nitel araştırma yaklaşımlarından durum çalışması deseni kullanılmıştır. Durum çalışması, güncel olan sınırlı bir durum, olay veya sürece yönelik ilgili kaynak ya da kaynaklardan ayrıntılı bir şekilde bilgi elde edilmesine imkân sağlayan, incelenen bu durum, olay ya da süreç için betimlemeler yapmaya veya temalar oluşturmaya olanak sağlayan bir desen olarak ifade edilebilir (Merriam, 1998, s. 34-38; Creswell, 2016, s. 97). Araştırmada Türkçe ders kitaplarında yer alan derse hazırlık bölümleri, Türkçe öğretimi açısından önemli bir durum olarak değerlendirilmiş ve bu bağlamda değerlendirilen duruma ilişkin iç içe geçmiş tek durum deseni kullanılmıştır.

İnceleme Nesnelere ve Çalışma Grubu

2022-2023 eğitim-öğretim yıllarında ortaokul Türkçe derslerinde kullanılmak üzere Millî Eğitim Bakanlığınca belirlenen Türkçe ders kitapları bu çalışmada inceleme nesnelere olarak kullanılmıştır. Bu Türkçe ders kitaplarının her birinde 8 tema yer almaktadır. Her bir temada ise 4'er tane zorunlu okuma metni ve bir tane de serbest okuma metni olmak üzere toplam 5 metin bulunmaktadır. Her kitapta toplamda 40 metin yer almaktadır. Araştırmada incelenen ortaokul Türkçe ders kitapları aşağıda Tablo 1'de yer almaktadır.

Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Derse Hazırlık Bölümlerinin İncelenmesi

Tablo 1.

Araştırmada İncelenen Türkçe Dersi Kitapları

Sıra	Sınıf	Kitap Adı	Yayın Evi	Editör
1	5	Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 5. Sınıf Ders Kitabı	Anittepe Yayıncılık	Şule Ç. BARAN
2	6	Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 6 Ders Kitabı	MEB Yayıncılık	Nihal ERTÜRK
3	6	Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 6 Ders Kitabı	MEB Yayıncılık	Doç. Dr. Zekerya BATUR
4	6	Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 6 Ders Kitabı	Ata Yayıncılık	M. Ozan SARIBOYACI
5	7	Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe Ders Kitabı 7	MEB Yayıncılık	Emine KIRMAN
6	7	Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 7. Sınıf Ders Kitabı	MEB Yayıncılık	Nurcihan DEMİRER
7	7	Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe Ders Kitabı 7. Sınıf	Özgün Yayıncılık	Hilal ERKAL
8	8	Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 8 Ders Kitabı	MEB Yayıncılık	Ayşe YÜCEL

Araştırmanın çalışma grubunu ise Türkçe öğretmenleri oluşturmaktadır. Araştırmaya, Millî Eğitim Bakanlığına bağlı resmî ve özel ortaokullarda görev yapan toplam 34 Türkçe öğretmeni gönüllü olarak katılmıştır. Farklı illerde görev yapan bu öğretmenlerle yapılan görüşmelerde yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin kişisel bilgileri aşağıda Tablo 2’de yer almaktadır.

Tablo 2.

Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Kişisel Bilgileri

Sıra	Kod	Cinsiyet	Yaş	Tecrübe (Yıl)	Mezun Olunan Bölüm	Eğitim Durumu	Kurum Türü
1	Ö1	Kadın	32	8	Türkçe Öğretmenliği	Lisans	Devlet kurumu
2	Ö2	Erkek	29	7	Türkçe Öğretmenliği	Lisans	Devlet kurumu
3	Ö3	Kadın	30	8	Türkçe Öğretmenliği	Lisans	Devlet kurumu
4	Ö4	Erkek	32	9	Türkçe Öğretmenliği	Lisans	Devlet kurumu
5	Ö5	Erkek	36	14	Türkçe Öğretmenliği	Yüksek Lisans	Devlet kurumu
6	Ö6	Kadın	30	9	Türkçe Öğretmenliği	Lisans	Devlet kurumu
7	Ö7	Erkek	30	4	Türkçe Öğretmenliği	Lisans	Devlet kurumu
8	Ö8	Erkek	41	17	Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü	Lisans	Özel kurum
9	Ö9	Kadın	24	2	Türkçe Öğretmenliği	Yüksek Lisans	Devlet kurumu
10	Ö10	Kadın	42	20	Türkçe Öğretmenliği	Lisans	Devlet kurumu
11	Ö11	Erkek	30	4	Türkçe Öğretmenliği	Lisans	Devlet kurumu
12	Ö12	Erkek	42	20	Türkçe Öğretmenliği	Yüksek Lisans	Devlet kurumu
13	Ö13	Kadın	31	10	Türkçe Öğretmenliği	Lisans	Devlet kurumu
14	Ö14	Kadın	42	17	Türkçe Öğretmenliği	Yüksek Lisans	Devlet kurumu
15	Ö15	Erkek	29	7	Türkçe Öğretmenliği	Lisans	Devlet kurumu
16	Ö16	Erkek	34	9	Türkçe öğretmenliği	Lisans	Devlet kurumu
17	Ö17	Kadın	28	5	Türkçe Öğretmenliği	Lisans	Devlet kurumu
18	Ö18	Erkek	46	23	Edebiyat Öğretmenliği	Lisans	Devlet kurumu

19	Ö19	Kadın	41	17	Türkçe Öğretmenliği	Lisans	Devlet kurumu
20	Ö20	Erkek	36	11	Türkçe Öğretmenliği	Yüksek Lisans	Devlet kurumu
21	Ö21	Erkek	33	8	Türkçe Öğretmenliği	Yüksek Lisans	Devlet kurumu
22	Ö22	Erkek	32	10	Türkçe Öğretmenliği	Lisans	Devlet kurumu
23	Ö23	Kadın	31	7	Türkçe Öğretmenliği	Lisans	Devlet kurumu
24	Ö24	Erkek	37	15	Türkçe Öğretmenliği	Lisans	Devlet kurumu
25	Ö25	Kadın	33	13	Türkçe Öğretmenliği	Lisans	Devlet kurumu
26	Ö26	Kadın	30	9	Türkçe Öğretmenliği	Yüksek Lisans	Devlet kurumu
27	Ö27	Kadın	34	9	Türkçe Öğretmenliği	Lisans	Devlet kurumu
28	Ö28	Kadın	33	9	Türkçe Öğretmenliği	Lisans	Devlet kurumu
29	Ö29	Erkek	33	9	Türkçe Öğretmenliği	Lisans	Devlet kurumu
30	Ö30	Erkek	35	15	Türkçe Öğretmenliği	Doktora	Devlet kurumu
31	Ö31	Kadın	55	34	Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü	Lisans	Devlet kurumu
32	Ö32	Erkek	32	10	Türkçe Öğretmenliği	Lisans	Devlet kurumu
33	Ö33	Erkek	29	7	Türkçe Öğretmenliği	Yüksek Lisans	Devlet kurumu
34	Ö34	Kadın	32	7	Türkçe öğretmenliği	Lisans	Devlet kurumu

Tablo 2 incelendiğinde araştırmaya katılan öğretmenlerin genellikle orta yaş grubunda bulunan tecrübeli öğretmenler olduğu görülmektedir. Bu öğretmenlerin yaş ortalaması 34,23 iken hizmet yılı ortalamaları ise 11,26'dır. Öğretmenlerin 1'i hariç hepsi devlet okullarında çalışmaktadır. 25 öğretmen lisans, 8 öğretmen yüksek lisans ve 1 öğretmen de doktora mezunudur. Araştırmaya 16 kadın ve 18 erkek öğretmenin katıldığı görülmektedir. 31 öğretmen Türkçe öğretmenliğinden, 2 öğretmen Türk dili ve edebiyatı bölümünden, 1 öğretmen edebiyat öğretmenliğinden mezun olmuştur.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada Türkçe öğretmenleriyle yapılan görüşmelerde araştırmacılar tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme yönteminde ilgili konuya ilişkin sorular hedef kitle ile görüşmeler yapılmadan önce hazırlanır, yapılan görüşmenin akıbetine göre sorularda esneklik ve sıra değişimi yapılarak anlaşılmayan kısımlara dair ayrıntılı açıklamalara gidilebilir (Sönmez ve Alacapınar, 2014, s. 152). Yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanırken araştırmacılar tarafından araştırma konusuna dair bir şablon oluşturulmuştur. Daha sonra ise uzman görüşlerini almak için öğretmen ve akademisyenlerden oluşan uzmanlara başvurulmuş ve alınan tavsiyeler doğrultusunda görüşme formuna son şekli verilmiştir.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Türkçe ders kitaplarında yer alan derse hazırlık bölümleri doküman olarak incelenirken betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Betimsel analiz yönteminde analiz aşamaları, incelenen dokümanlara ilişkin bir tematik bir çerçeve oluşturma, oluşturulan bu çerçeveye göre elde edilen verilen işlenmesi, ulaşılan bulguların tanımlanarak yorumlanması işlemlerinden oluşmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s. 256). Bu aşamalardan yola çıkılarak Türkçe ders kitaplarında yer alan derse hazırlık bölümlerinin incelenmesine yönelik oluşturulan alt amaçlardan her biri için araştırmacılar tarafından ayrı ayrı analiz formları oluşturulmuştur. Dokümanlar ilgili alt amaca göre incelenirken analiz formunda yer alan yorum ve dizin bölümleri araştırmacılar tarafından doldurulmuştur. Doldurulan bu formlardan elde edilen bulgular içeriklerine göre kodlanarak sınıflandırılmıştır. Oluşturulan bu sınıflandırmalar bulgular bölümünde tablolaştırılarak sunulmuştur.

Çalışmaya, Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı resmî ve özel ortaokullarda görev yapan 34 Türkçe öğretmeni gönüllü olarak katılmıştır. Türkçe öğretmenleriyle yapılan görüşmeler neticesinde elde edilen verilere, araştırmacılar tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak ulaşılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formuna göre yapılan görüşmeler neticesinde elde edilen veriler, içerik analizi ile çözümlenmiştir. Görüşmelerden elde edilen cevaplar araştırmacılar ve ilgili alanda uzman iki kişi tarafından analiz edilerek tema ve kodlar oluşturulmuştur. Oluşturulan bu tema

ve kodlar arasındaki uyum yüzdesi için Miles ve Huberman'ın (2018) formülü kullanılmış ve güvenilirlik yüzdesi 0,84 olarak tespit edilmiştir. Ayrıca araştırmaya katılan Türkçe öğretmenlerinin kişisel bilgilerinin gizliliğini sağlamak adına her bir öğretmen için Ö1, Ö2,... Ö34 şeklinde kodlar kullanılmıştır. İlgili bölümlerde bu kodlar kullanılarak öğretmen görüşlerinden doğrudan alıntılar yapılmıştır.

Geçerlik ve Güvenirlik

Araştırmanın geçerliğini sağlamak amacıyla Türkçe ders kitaplarında incelenen derse hazırlık bölümleri ayrıntılı olarak tekrar tekrar irdelenmiş ve oluşturulan tema ve kodlara göre sınıflandırılmıştır. Bu tema ve kod sınıflandırmalarından sonra elde edilen bulgular araştırmacılar tarafından araştırmanın her aşamasında kontrol edilerek en doğru kodlamaların yapılması için oldukça titiz davranılmıştır. Elde edilen bulgular ifade edilirken veriler tablolaştırılmış ve öğretmen görüşlerinden doğrudan alıntılar yapılmıştır. Türkçe ders kitaplarında yer alan hazırlık çalışmalarının incelenmesinde, bu bölümlere ilişkin verilerin elde edilmesinde ve elde edilen verilerin sınıflandırılması amacıyla tema ve kodların oluşturulmasında uzman görüşleri alınarak düzenlemeler yapılmıştır. Ayrıca literatürde yer alan ilgili araştırmalar ile karşılaştırmalar yapılarak öznel durumlardan kaynaklanabilecek hataların önüne geçilmeye çalışılmıştır.

Araştırmanın iç geçerliğini sağlamak için Türkçe ders kitaplarında yer alan hazırlık çalışmalarına ilişkin öğretmenlerden alınan görüşler önce araştırmacılar tarafından değerlendirilmiş ve daha sonra bu cevaplar uzmanlar tarafından da incelenmiştir. Öğretmen görüşlerine yönelik hem araştırmacıların hem de uzmanların yapmış olduğu değerlendirmeler karşılaştırılarak iç geçerlik sağlanmaya çalışılmıştır. Elde edilen bulguların karşılaştırılmasında Miles ve Huberman'ın (2018) formülü kullanılmıştır.

Miles ve Huberman (2018) Güvenirlik Formülü:

$$\text{Güvenirlik} = \text{Görüş Birliği} / (\text{Görüş Birliği} + \text{Görüş Ayrılığı}) \times 100$$

Uygulanan bu formül neticesinde araştırmanın iç geçerliği için 0,84 değeri tespit edilmiştir. Bu sonuç Miles ve Huberman'a (2018) göre güvenirliliğin sağlandığı bir değer aralığında (>0,70) yer almaktadır. Araştırma boyunca oluşturulan temalar, kodlamalar, tablolar, analiz formları, yarı yapılandırılmış görüşmelerde kaydedilen öğretmen cevapları, araştırmacılar tarafından tutulan notlar ve ulaşılan bulgular muhafaza altına alınmış ve gerekli görüldüğü zaman tekrar inceleme imkânı oluşturularak araştırmanın dış geçerliği sağlanmaya çalışılmıştır.

Araştırma ve Yayın Etiği

Bu çalışmada "Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi" kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan "Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler" başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir.

Etik Kurul İzni

Kurul adı = Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu

Karar tarihi= 08/07/2022

Belge sayı numarası= 2022/304

Bulgular

Bu bölümde araştırmanın alt amaçlarına ilişkin elde edilen bulgular yer almaktadır. İncelenen Türkçe kitaplarından elde edilen bulgular tablolar halinde ifade edilirken kitapların isimleri uzun ve benzer olduğu için isim karışıklığına neden olmamak ve daha pratik bir kullanım gerçekleştirmek adına kitaplara aşağıdaki kodlamalar verilmiştir. Bulgu tablolarında kitapları temsilen bu kodlamalar yer almaktadır.

Tablo 3.

İncelenen Türkçe Ders Kitaplarının Kodları

Sınıf	Kitap Adı	Yayın Evi	Kodlar
5	Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 5. Sınıf Ders Kitabı	Anıttepe Yayıncılık	5
6	Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 6 Ders Kitabı	MEB Yayınları	6a
6	Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 6 Ders Kitabı	MEB Yayınları	6b
6	Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 6 Ders Kitabı	Ata Yayıncılık	6c
7	Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe Ders Kitabı 7	MEB Yayınları	7a
7	Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 7. Sınıf Ders Kitabı	MEB Yayınları	7b
7	Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe Ders Kitabı 7. Sınıf	Özgün Yayıncılık	7c
8	Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 8 Ders Kitabı	MEB Yayıncılık	8

Araştırmanın Birinci Alt Amacına İlişkin Bulgular

Araştırmanın birinci alt amacı olan “Derse hazırlık bölümlerinde hangi dil becerilerine ilişkin hazırlıklar var? (Okuma, dinleme, konuşma, yazma)” sorusuna ilişkin elde edilen bulgular aşağıda Tablo 4’te yer almaktadır.

Tablo 4.

Birinci Alt Amaca İlişkin Bulgular

Beceriler	5	6a	6b	6c	7a	7b	7c	8	Toplam
Okuma	2	19	27	27	20	23	27	17	162
Dinleme/ izleme	1	-	-	3	-	3	4	1	12
Konuşma	32	28	32	27	32	31	31	32	245
Yazma	6	7	1	25	9	7	8	2	65
Toplam	41	54	60	82	61	64	70	52	484

Tablo 4 incelendiğinde ortaokul Türkçe ders kitaplarının derse hazırlık bölümlerinde okuma dil becerisinin 162 noktada, dinleme ve izleme dil becerisinin 12 noktada, konuşma dil becerisinin 245 noktada, yazma dil becerisinin ise 65 noktada yer aldığı görülmektedir. Tüm sınıfların derse hazırlık bölümlerinde özellikle konuşma ve okuma dil becerilerine ağırlık verildiği görülürken dinleme ve izleme dil becerilerine ise oldukça az yer verildiği görülmektedir.

Araştırmanın İkinci Alt Amacına İlişkin Bulgular

Araştırmanın ikinci alt amacı olan “Derse hazırlık bölümleri öğrencilerin hangi materyalleri kullanmalarını içermektedir?” sorusuna ilişkin elde edilen bulgular aşağıda Tablo 5’te yer almaktadır.

Tablo 5.

İkinci Alt Amaca İlişkin Bulgular

Kitaplar	Kullanımı İstenen Materyaller
5	Defter, Görsel Kullanımı (Resim, Fotoğraf, Grafik, Tablo, Afiş, Poster vb.), Gazete, Dergi, Roman, Halı Motifi, Türkçe Sözlük, Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü, Masal Kitabı, İnternet Bağlantısı Olan Çoklu Medya Araçları (Akıllı Telefon, Tablet, Bilgisayar).
6a	Defter, Görsel Kullanımı (Resim, Fotoğraf, Grafik, Tablo, Afiş, Poster vb.), Türkiye Haritası, Çocuk Dergisi, Ansiklopedi, İnternet Bağlantısı Olan Çoklu Medya Araçları (Akıllı Telefon, Tablet, Bilgisayar), El Dokuması Kilim, Yazma ya da Dantelleri.
6b	Defter, Roman, Deyimler ve Atasözleri Sözlüğü, Gazete.
6c	Defter, Görsel Kullanımı (Resim, Fotoğraf, Grafik, Tablo, Afiş, Poster vb.), Gazete, Kukla.
7a	Defter, Görsel Kullanımı (Resim, Fotoğraf, Grafik, Tablo, Afiş, Poster vb.), Kitap Kapağı, İnternet Bağlantısı Olan Çoklu Medya Araçları (Akıllı Telefon, Tablet, Bilgisayar).

Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Derse Hazırlık Bölümlerinin İncelenmesi

7b	Defter, Görsel Kullanımı (Resim, Fotoğraf, Grafik, Tablo, Afiş, Poster vb.), Fon Müziği, Kitap Okuma Formu, Dinleme Metni, İnternet Bağlantısı Olan Çoklu Medya Araçları (Akıllı Telefon, Tablet, Bilgisayar).
7c	Defter, Görsel Kullanımı (Resim, Fotoğraf, Grafik, Tablo, Afiş, Poster vb.), Gazete ve Dergi, İnternet Bağlantısı Olan Çoklu Medya Araçları (Akıllı Telefon, Tablet, Bilgisayar), Fabl Kitabı, Tahta Bloklar, İzleme Metni (Video vb.), Karagöz ve Hacivat Maketleri.
8	Defter, Görsel Kullanımı (Resim, Fotoğraf, Grafik, Tablo, Afiş, Poster vb.), Öykü Kitabı, Fabl Kitabı, Dinleme Metni, İnternet Bağlantısı Olan Çoklu Medya Araçları (Akıllı Telefon, Tablet, Bilgisayar).

Tablo 5 incelendiğinde Türkçe ders kitaplarının derse hazırlık bölümlerinde öğrencilerden ağırlıklı olarak defter kullanımı istendiği görülmektedir. Öğrencilerden özellikle defterlerine bilgilendirici veya öyküleyici metin yazmaları istenmektedir. Derse hazırlık bölümlerinde defter kullanımından farklı olarak İnternet bağlantısı olan çoklu medya araçları (akıllı telefon, tablet, bilgisayar vb.) ve sanal müze gezileri, görsel kullanımı (resim, fotoğraf, grafik, tablo, afiş, poster, broşür vb.), Hacivat ve karagöz maketleri öğrencilerin ilgi ve dikkatlerini daha fazla çekebilecek olan materyaller olarak ön plana çıkmaktadır. Fakat bu materyallerin kullanım yerleri oldukça az sayıda tutulmuştur.

Araştırmanın Üçüncü Alt Amacına İlişkin Bulgular

Araştırmanın üçüncü alt amacı olan “Derse hazırlık bölümlerinde yer alan madde sayıları nedir?” sorusuna ilişkin elde edilen bulgular aşağıda Tablo 6’da yer almaktadır.

Tablo 6.

Üçüncü Alt Amaca İlişkin Bulgular

Madde Sayısı	Kitaplar								Toplam
	5	6a	6b	6c	7a	7b	7c	8	
	124	97	95	106	107	98	100	82	809

Tablo 6 incelendiğinde Türkçe ders kitaplarında bulunan derse hazırlık bölümlerinde toplamda 809 maddenin bulunduğu görülmektedir. En yüksek madde sayısı beşinci sınıf Türkçe ders kitabında (124 madde) bulunurken en az madde sayısının ise sekizinci sınıf Türkçe ders kitabında (82 madde) olduğu görülmektedir. Madde sayısının sınıflara dağılımına bakıldığında genel olarak sayıların birbirine yakın olduğu görülmektedir.

Araştırmanın Dördüncü Alt Amacına İlişkin Bulgular

Araştırmanın dördüncü alt amacı olan “Derse hazırlık bölümleri yapı olarak nasıl oluşturulmuştur? (Şekil, görsellik, grafik vs.)” sorusuna ilişkin elde edilen bulgular aşağıda Tablo 7’de yer almaktadır.

Tablo 7.

Dördüncü Alt Amaca İlişkin Bulgular

Tespit Edilen Biçimler	5	6a	6b	6c	7a	7b	7c	8	Toplam
Logo kullanımı	1	-	-	-	-	-	-	-	1
Görsel kullanımı	1	-	-	-	3	-	-	-	4
Konuşma yönergesi	1	-	-	-	-	-	-	-	1
Çağrışım haritası	1	-	-	-	1	-	-	-	2
Açık uçlu soru biçimi	120	97	95	106	102	97	100	82	799
Boşluk doldurma şablonu	-	-	-	-	1	1	-	-	2
Toplam	124	97	95	106	107	98	100	82	809

Tablo 7 incelendiğinde Türkçe ders kitaplarında yer alan derse hazırlık bölümlerinin toplamda 809 maddeden oluştuğu görülmektedir. Bu maddelerin şekil ve biçim olarak neredeyse tamamını açık uçlu sorular (799 madde) oluşturmaktadır. Açık uçlu soru biçiminin haricinde ise görsel kullanımına (4 madde), çağrışım haritasına (2 madde), boşluk doldurma şablonuna (2 madde), konuşma yönergesine (1 madde) ve logo kullanımına (1 madde) yer verildiği görülmektedir.

Araştırmanın Beşinci Alt Amacına İlişkin Bulgular

Araştırmanın altıncı alt amacına cevap bulmak için öğretmen görüşlerine başvurulmuş ve araştırmaya katılan öğretmenlere derse hazırlık süreci ile ilgili araştırmacılar tarafından hazırlanan 12 açık uçlu soru yöneltilmiştir

Araştırmaya katılan öğretmenlere ilk olarak “Türkçe ders kitaplarında bulunan derse hazırlık çalışmalarını öğrencilerin ilgi ve dikkatlerini çekme, onları derse güdüleme açısından nasıl değerlendiriyorsunuz? Yeterli bulup bulmama noktasında değerlendiriniz.” sorusu yöneltilerek görüşleri alınmıştır. Bu soruya ilişkin elde edilen bulgular aşağıda Tablo 8’de yer almaktadır.

Tablo 8.

Birinci Soruya İlişkin Öğretmen Görüşleri

Temalar	Kodlar	f	%	Örnek Cümleler
Yetersizlik teması	İlgi çekmede yetersiz	12	%35,29	<i>Çok yetersiz. Açıklamalar çok yüzeysel ve seviyeye hitap etmiyor. (Ö3)</i>
Yeterlilik teması	İlgi çekmede yeterli	10	%29,41	<i>Bence dikkat çekme ve konuya hazırlık açısından uygun özellikle konuşma becerisi kazanımı açısından önemli. (Ö5)</i>
	Orta Düzeyde etkili ve geliştirilmeli	6	%17,64	<i>Çalışmalar ilgi çekme açısından orta düzeyde, geliştirilebilir. (Ö17)</i>
Değişim teması	Metinden metne değişkenlik göstermekte	3	%8,82	<i>Yayınevlerinin kalitesine göre ve metinden metine değişmektedir. MEB yayınlarını daha çok seviyorum. (Ö16)</i>
	Yeterli ama geliştirilmeli	3	%8,82	<i>Yeterli buluyorum ancak eksikleri olduğunu düşünüyorum. Özellikle öğrencilerin bilgiye ulaşma konusunda aynı durumda düşünülmesi konusunda. (Ö22)</i>
Toplam		34	%100	

Tablo 8 incelendiğinde araştırmaya katılan öğretmenlerin 12’si (%35,29) Türkçe ders kitaplarında bulunan derse hazırlık çalışmalarını öğrencilerin ilgi ve dikkatlerini çekme noktasında yetersiz bulurken 10 öğretmenin (%29,41) ise yeterli düzeyde bulunduğu görülmektedir. 6 öğretmen (%17,64) söz konusu olan derse hazırlık çalışmalarını ortaokul öğrencilerinin ilgi ve dikkatlerini çekme konusunda orta düzeyde etkili olduğunu ve geliştirilmesi gerektiğini belirtmiştir. 3 öğretmen (%8,82) derse hazırlık çalışmalarının öğrenciler üzerindeki ilgi ve dikkat etkisinin metinden metne değişiklik gösterdiğini beyan etmiştir. Geriye kalan 3 öğretmen (%8,82) de bu hazırlık çalışmalarını yeterli bulmuşlar fakat yine de hazırlık çalışmalarında geliştirilmesi, güncellenmesi gereken noktaların olduğunu söylemiştir. Derse hazırlık çalışmalarını öğrencilerin ilgi ve dikkatlerini çekme noktasında yetersiz bulan öğretmenlerin, bu çalışmaların öğrencilerin akademik seviyelerine uygun olmadığını belirttikleri görülmüştür. Derse hazırlık çalışmalarını öğrencilerin ilgi ve dikkatlerini çekme noktasında yeterli düzeyde bulan öğretmenler ise öğrencilerde araştırma merakı ve alışkanlığı oluşturma, öğrencilerin derse güdülenmesini sağlama ve özellikle konuşma becerisi kazanımlarını edindirme noktalarında hazırlık çalışmalarının oldukça verimli olduğuna vurgu yapmışlardır. Değişim temasında yer alan öğretmenler ise bazı derse hazırlık etkinliklerinin oldukça yüzeysel olduğunu, çalışmaların fazla zaman alması nedeniyle asıl konudan uzaklaşmaya neden olabildiğini, öğrencileri araştırmaya yönlendirecek etkinliklerin sayısının az olduğunu ve kullanılan farklı Türkçe ders kitaplarında bulunan

Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Derse Hazırlık Bölümlerinin İncelenmesi

derse hazırlık çalışmalarının kaliteleri arasında farklılıklar bulunduğunu ifade etmişlerdir. Ayrıca öğrencilerin seviyeleri, bilgiye ulaşma imkânlarının farklılığı ve yaşadıkları bölgenin kültürel özellikleri dikkate alınarak derse hazırlık çalışmalarının oluşturulmadığını ve bahsi geçen tüm bu noktalara önem verilerek gerekli düzenlemelerin yapılması gerektiğini de belirtmişlerdir.

Araştırmaya katılan öğretmenlere ikinci soru olarak “Türkçe ders kitaplarında bulunan derse hazırlık çalışmaları, öğrencilerin işlenen konulara yönelik hazırbulunuşluğunu sağlama konusunda size göre ne kadar etkilidir? Yeterli bulup bulmama noktasında değerlendiriniz.” sorusu yöneltilerek görüşleri alınmıştır. Bu soruya ilişkin elde edilen bulgular aşağıda Tablo 9’da yer almaktadır.

Tablo 9.

İkinci Soruya İlişkin Öğretmen Görüşleri

Temalar	Kodlar	f	%	Örnek Cümleler
Yetersizlik Teması	Merak uyandırıcı değil	4	%11,76	<i>Merak uyandıran sorular içermediği için hazırbulunuşluğu da açığa çıkaramıyor. (Ö27)</i>
	İmkân ve seviye yetersizliği	4	%11,76	<i>Öğrencilerin hazırbulunuşluğunu sağlama da tam etkili olabilmesi için bireysel farklılığın göz önünde bulundurulması gerekir. Maalesef her öğrenci birmiş gibi hareket edildiğinden yetersiz görüyorum. (Ö23)</i>
	Yapı ve içerik yetersizliği	3	%8,82	<i>Yeterli değil. Hem soru sayısı yetersiz hem de birbiriyle aynı tarzda sorular yer almakta. (Ö28)</i>
	Yetersiz	3	%8,82	<i>Yeterli bulmuyorum. Hazırbulunuşluğu sağlamıyor. (Ö34)</i>
Gelişim Teması	Seçenek yetersizliği	2	%5,88	<i>Etkili değil. Daha fazla seçenekle çoğaltılıp öğretmenin seçimini bırakılabilir. (Ö15)</i>
	Kısmen etkili-Geliştirilmeli	10	%29,41	<i>Hazırbulunuşluk açısından yeterli sayılabilir ama geliştirilebilir. (Ö17)</i>
Etkililik Teması	Hazırbulunuşluğu sağlamada etkili	8	%23,52	<i>Öğrencilerin konu hakkında bilgi edinmesine yardımcı olduğundan etkili ve yeterli olduğunu düşünüyorum. (Ö22)</i>
Toplam		34	%100	

Tablo 9 incelendiğinde araştırmaya katılan öğretmenlerin 16’sının (%47,05) Türkçe ders kitaplarında bulunan derse hazırlık çalışmalarını, öğrencilerin hazırbulunuşluğunu sağlama noktasında yetersiz buldukları görülmektedir. Öğretmenler; hazırlık çalışmalarının merak uyandırıcı olmadığını, öğrencilerin sahip olduğu imkân ve akademik seviyelere uygun olmadığını, soru sayısı ve içerik zenginliği bakımından oldukça dar kapsama sahip olduğunu ifade etmişlerdir. 2 öğretmen (%5,88) ise hazırlık çalışmalarının öğretmen seçimine bırakılması gerektiğini ve farklı çalışmaları seçebilme olanağını sağlayabilecek şekilde zengin bir içeriğe sahip olması gerektiğini belirtmiştir. Araştırmaya katılan 10 öğretmen (%29,41) hazırlık çalışmalarının öğrenci hazırbulunuşluğunu sağlamada eksikliklerinin bulunduğunu ve bu noktaların geliştirilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Geriye kalan 8 öğretmen (%23,52) ise hazırlık çalışmalarını, hazırbulunuşluk sağlama noktasında yeterli bulduklarını belirtmişlerdir. Hazırlık çalışmalarını hazırbulunuşluğu sağlama noktasında yeterli bulan öğretmenler, bu çalışmaların öğrencileri işlenecek konu hakkında bilgilendirdiğini, öğrencilerin ön bilgilerinin harekete geçirdiğini ve öğrencileri derse başlama aşamasında güdülediğini ifade ederek bu durumların hazırbulunuşluk üzerinde etkili olduğuna dikkat çekmişlerdir.

Araştırmaya katılan öğretmenlere üçüncü soru olarak “Türkçe ders kitaplarında bulunan derse hazırlık çalışmalarının olumlu yönleri hakkında neler söyleyebilirsiniz? (Öğrenci, ders işleniş, öğretmen vb. açılardan)” sorusu yöneltilerek görüşleri alınmıştır. Öğretmenler cevaplarında birden fazla noktaya değindiği için kodlamalar bu duruma göre düzenlenerek yapılmıştır. Bu soruya ilişkin elde edilen bulgular aşağıda Tablo 10’da yer almaktadır.

Tablo 10.
Üçüncü Soruya İlişkin Öğretmen Görüşleri

Temalar	Kodlar	f	%	Örnek Cümleler
Öğrenme Teması	Motivasyon sağlama	12	%19,04	<i>Ders öncesi öğrenciyi motive etmekte. (Ö21)</i>
	Hazırbulunuşluğu sağlama	5	%7,93	<i>Hazırbulunuşluk konusunda öğrenciyi destekliyor. (Ö12)</i>
	Etkileşim sağlama	4	%6,34	<i>İşlenecek konuya yönelik fikir paylaşımını sağladığı için derse başlangıcın olumlu olmasını sağlamaktadır. (Ö4)</i>
	Araştırmaya yönlendirme	3	%4,76	<i>Öğrencileri araştırma yapmaya teşvik etmekte. (Ö14)</i>
	Etkin katılım sağlama	3	%4,76	<i>Öğrencinin -doğru ya da yanlış- bir şekilde bildiğini ifade etmesine olanak sağlıyor. (Ö27)</i>
	Ön bilgileri harekete geçirme	2	%3,17	<i>Öğrenciler için ön bilgileri harekete geçirdiği için dersin daha etkili işlenmesini sağlıyor. (Ö23)</i>
	Öğrenciyi yönlendirme	2	%3,17	<i>Öğrenciler işlenecek konu hakkında fikir sahibi oluyor ve ne yapacaklarını biliyorlar. (Ö6)</i>
Öğrenci Teması	Kalıcı öğrenme sağlama	1	%1,58	<i>...Bazen araştırma da yaptıkları için kalıcı öğrenme için de faydalı... (Ö19)</i>
	Değerler eğitimi	1	%1,58	<i>Değerler eğitimi açısından önemli olduğunu düşünüyorum. (Ö28)</i>
	Eğlenceli çalışmalar	18	%28,57	<i>Olumlu yön olarak ders işlenişini sıkıcılıktan kurtarmasını söyleyebilirim. (Ö20)</i>
Öğretmen Teması	Sorumluluk bilinci oluşturma	2	%3,17	<i>Sorumluluk bilinci oluşturma bakımından öğrenci için faydalı buluyorum. (Ö18)</i>
	Özgüven sağlama	1	%1,58	<i>Dersin konusu hakkında fikir sahibi olarak geldiği için ders akışında öğrenci daha öz güvenli ve dikkatli oluyor. (Ö9)</i>
Öğretmen Teması	Öğretmeni yönlendirme	4	%6,34	<i>Ne yapacağımızı biliyoruz, yönlendirme oluyor. (Ö32)</i>
	Öğretmenin işini kolaylaştırma	3	%4,76	<i>...Biz öğretmenler açısından da işimizi kolaylaştırıp dersimizi renklendiriyor. (Ö19)</i>
	Farklı bakış açısı sağlama	1	%1,58	<i>Öğretmen için farklı bir yönden konuya bakmayı sağlıyor. (Ö10)</i>
	Öğrenci tanıma	1	%1,58	<i>Açıkçası öğrenciyi tanımaya da yardımcı oluyor. (Ö2)</i>
Toplam		63	%100	

Tablo 10 incelendiğinde araştırmaya katılan öğretmenlerin Türkçe ders kitaplarında bulunan derse hazırlık çalışmalarının olumlu yönleri ile ilgili pek çok noktaya değindikleri görülmektedir. İncelenen cevaplara göre 16 kod oluşturulmuş ve araştırmaya katılan öğretmenlerin bu kodlara 63 kez değindiği görülmüştür. Hazırlık çalışmalarının olumlu yönlerine ilişkin öğretmen cevaplarına bakıldığında en fazla değinilen kodların öğrencilerin motivasyonunu sağlama (%19,04), derse hazırbulunuşluğu sağlama (%7,93), öğrenciler arası etkileşim sağlama (%6,34), öğrencileri araştırmaya yönlendirme (%4,76), öğrencilerin derse etkin katılımını sağlama (%4,76), eğlenceli çalışmalar sunma (%28,57), öğretmeni yönlendirme (%6,34) ve öğretmenin ders işleyişini kolaylaştırma (%4,76) olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılan Türkçe öğretmenleri ayrıca öğrencilerin ön bilgilerini harekete geçirme, öğrencileri yönlendirme, kalıcı öğrenme sağlama, öğrencilere değerler aktarımı sağlama,

Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Derse Hazırlık Bölümlerinin İncelenmesi

öğrencilerde sorumluluk bilinci oluşturma, öğrencilerin özgüvenini sağlama, öğretmenlerin işlenen konuya yönelik farklı bakış açıları geliştirmesini sağlama ve öğrencileri daha iyi tanıma noktasında hazırlık çalışmalarının faydalı olduğunu ifade etmişlerdir.

Araştırmaya katılan öğretmenlere dördüncü soru olarak “Türkçe ders kitaplarında bulunan derse hazırlık çalışmalarının olumsuz yönleri hakkında neler söyleyebilirsiniz? (Öğrenci, ders işlenişi, öğretmen vb. açısından)” sorusu yöneltilerek görüşleri alınmıştır. Öğretmenler cevaplarında birden fazla noktaya değindiği için kodlamalar bu doğrultuda yapılmıştır. Bu soruya ilişkin elde edilen bulgular aşağıda Tablo 11’de yer almaktadır.

Tablo 11.

Dördüncü Soruya İlişkin Öğretmen Görüşleri

Temalar	Kodlar	f	%	Örnek Cümleler
İçerik ve Yapı Sorunları	Soru tipi çeşitliliği az	7	%14,89	<i>Sürekli soru sorma ve öğrenciden bekleme şeklinde tek tip hazırlık çalışması oluyor. (Ö10)</i>
	Metin ve konu ilişkisinden uzak olması	7	%14,89	<i>Hazırlık çalışmaları metin ve konu ilişkisinden uzak olabiliyor. (Ö7)</i>
	Çalışmaların uzun olması	4	%8,51	<i>Ders öncesi zaman planlamasına dikkat edilmeli çok uzun tutulmamalı. (Ö21)</i>
	Gerekli bilgilendirmenin yapılmaması	3	%6,38	<i>Bilgilendirmeye ağırlık verilmelidir. Araştırmaya yönlendirilmelidir. (Ö28)</i>
	Dil bilgisi etkinliklerinin yetersiz olması	2	%4,25	<i>Dil bilgisi yeterliliğinde eksik buluyorum. (Ö8)</i>
	Yeterince ayrıntılı değil	1	%2,12	<i>Öğrenci açısından Daha ayrıntılı olabilir. (Ö5)</i>
	Çalışmaların yeterince kaliteli olmaması	1	%2,12	<i>Hazırlık çalışmaları yeterince Kaliteli değil. (Ö34)</i>
	Tek kaynağa yönlendirme	1	%2,12	<i>Öğrenciyi tek kaynağa yönlendiriyor. O da internet (Google). (Ö18)</i>
	Sorular yetersiz	1	%2,12	<i>Metinlerin soruları pek çok açıdan yetersiz. (Ö9)</i>
	Öğretmen seçimine bırakılmalı	1	%2,12	<i>Ödev çeşitliliği artırılabilir, öğretmene esnek alan bırakılarak bölgenin ve öğrencilerin düzeyine göre güncellemesine izin verilmeli. (Ö17)</i>
Öğrenciye Görelilik ve Öğrenme Sorunları	Öğrencilerin ilgisini çekmeme	3	%6,38	<i>Öğrencilerin yaş ve ilgilerine göre uyumsuz çalışmalar var. (Ö22)</i>
	İmkânları gözetmeme	3	%6,38	<i>Köy okullarında okuyan çocuklarda internet telefon bilgisayar eksikliği yaşanmaktadır. Derse hazırlık için verilen araştırma konularını birçok öğrenci imkânsızlık sebebiyle yerine getirememektedir. (Ö16)</i>
	Öğrenci seviyesine uygun olmama	2	%4,25	<i>Öğrenci seviyesinin altında ya da üzerinde olması durumunda işlevini kaybediyor. (Ö20)</i>
	Öğrenci yaşantısına uzak etkinlikler	2	%4,25	<i>Öğrenci yaşantısında, öğrenciye görelilik ilkesinden uzak etkinlikler. (Ö6)</i>
	Bilişsel becerileri desteklememe	2	%4,25	<i>Bu etkinliklerde genellikle yaratıcılık istenmiyor. İnternette hazır bilgi isteniyor. Bu gibi etkinliklerin biraz daha düşünsel becerileri desteklemesi gerekir bence. (Ö29)</i>
	Güdülenme sağlamıyor	1	%2,12	<i>Öğrencileri istenen seviyede güdülediğini düşünmüyorum. (Ö24)</i>

Yeterince etkileşim sağlanmama	1	%2,12	<i>Araştırma yapılması gereken konuların araştırılmaması, öğrencileri bazen fikir belirtmek istememesi nedeniyle gerekli etkileşimi oluşturamamaktadır. (Ö4)</i>
Her öğrenciye hitap etmeme	1	%2,12	<i>Her öğrenciye hitap etmemesi (pek de mümkün değil zaten). (Ö2)</i>
Sorun Yok Olumsuz bir yön yok	4	%8,51	<i>Olumsuz yanının olduğunu düşünmüyorum. Ben kendi açımdan hazırlık çalışmalarını dolu dolu işlemeyi seviyorum. (Ö32)</i>
Toplam	47	%100	

Tablo 11 incelendiğinde araştırmaya katılan öğretmenlerin Türkçe ders kitaplarında bulunan derse hazırlık çalışmalarının olumsuz yönleri ile ilgili verdikleri cevaplara göre 19 kod oluşturulmuş ve araştırmaya katılan öğretmenlerin bu kodlara 47 kez değindiği görülmüştür. Hazırlık çalışmalarının olumsuz yönlerine ilişkin öğretmen cevaplarına bakıldığında en fazla değinilen kodların soru tipi çeşitliliğinin az olması (%14,89), hazırlık çalışmalarının metin ve konu ilişkisinden uzak olması (%14,89), çalışmaların uzun olması (%8,51), öğrenciler için gerekli bilgilendirmenin yeterince yapılmaması (%6,38), öğrencilerin ilgisini çekmemesi (%6,38), öğrencilerin imkânlarını gözetmeme (%6,38) olduğu görülmektedir. Öğretmenler verdikleri cevaplarda dil bilgisi konularının yetersizliğine, çalışmaların yeterince kaliteli olmamasına, hazırlık çalışmalarının öğrencileri tek kaynağa yönlendirdiğine, çalışmaların öğrencilerin seviye ve yaşantısına uygun olmadığına, bilişsel becerilerin desteklenmediğine, güdülenme sağlanmadığına ve yeterince etkileşim imkânı sunmadığına da değinmişlerdir. 4 öğretmen ise hazırlık çalışmalarının herhangi bir olumsuz yönünün olmadığını ifade etmiştir.

Araştırmaya katılan öğretmenlere beşinci soru olarak “Hangi dil becerisine yönelik hazırlık çalışmalarını daha faydalı buluyorsunuz? Neden? (Okuma, dinleme, konuşma, yazma)” sorusu yöneltilerek görüşleri alınmıştır. Öğretmenler cevaplarında birden fazla noktaya değindiği için kodlamalar bu doğrultuda yapılmıştır. Bu soruya ilişkin elde edilen bulgular aşağıda Tablo 12’de yer almaktadır.

Tablo 12.

Beşinci Soruya İlişkin Öğretmen Görüşleri

Temalar	Beceriler	f	%	Örnek Cümleler
Anlatma Becerileri	Konuşma	10	%29,41	<i>Öğrencilerin araştırmalarını sunmayı ve fikirlerini, yorumlarını belirtmelerine yönelik konuşma becerisi kazandıran hazırlık çalışmaları faydalı olmaktadır. (Ö4)</i>
	Yazma	2	%5,88	<i>Kitaplarda daha çok yazma becerisine yönelik çalışmalardaki hazırlık etkinlikleri faydalı oluyor. (Ö30)</i>
	Konuşma ve yazma	5	%17,70	<i>Konuşma ve yazma yönelik çalışmalar öğrencilerin daha aktif olduğu ve sürece dâhil olmaları bakımından daha etkili olduğunu düşünüyorum. (Ö32)</i>
Anlama Becerileri	Dinleme	5	%17,70	<i>Dinleme becerisine yönelik hazırlık çalışmaları öğrencilerde daha fazla dikkat çektiği ve ilgi uyandırdığı için diğerlerine nazaran daha faydalı buluyorum. (Ö7)</i>
	Okuma	4	%11,76	<i>Okumanın önemli olduğunu düşünüyorum. Okuyan kişi diğer dil becerilerini doğal olarak geliştirecektir. (Ö22)</i>
Ortak Bileşenler	Konuşma ve Dinleme	3	%8,82	<i>Konuşma ve dinleme becerilerine yönelik daha faydalı buluyorum, soru cevap yöntemiyle veya farklı teknikler kullanılarak çocukların ilgilerini artırıyor. (Ö23)</i>
	Okuma ve Yazma	3	%8,82	<i>En çok yazma becerisi ve okuma becerisini faydalı buluyorum. (Ö18)</i>

Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Derse Hazırlık Bölümlerinin İncelenmesi

Okuma ve Konuşma	2	%5,88	<i>Konuşma ve okuma. Dinleme aracına ulaşmakta zorlanabiliyorlar. Yazma için de bilgi düzeyleri o konu için henüz yeterli olmuyor. (Ö9)</i>
Toplam	34	%100	

Tablo 12 incelendiğinde araştırmaya katılan öğretmenlerin Türkçe ders kitaplarında bulunan derse hazırlık çalışmalarını dört temel dil becerisi açısından da faydalı buldukları görülmektedir. Fakat çeşitlenen öğretmen cevaplarına bakıldığında özellikle konuşma (%29,41) dil becerisi ön plana çıkmaktadır. Hem yalnız bir dil becerisini ifade eden cevaplara hem de birden fazla dil becerisini ifade eden cevaplara bakıldığında ise dinleme, okuma ve yazma dil becerilerinin cevaplarda yer alma oranlarının birbirlerine yakın olduğu görülmektedir. Öğretmen cevaplarına farklı bir bakış açısıyla irdelenerek bakılırsa konuşma becerisine 20 kez, okuma becerisine 10 kez, yazma becerisine 10 kez ve dinleme becerisine ise 8 kez değinildiği görülmektedir. Bu bulgulara göre araştırmaya katılan öğretmenlerin Türkçe ders kitaplarında yer alan hazırlık çalışmalarını konuşma dil becerileri açısından diğer becerilere kıyasla açık ara daha faydalı buldukları görülmektedir. Ayrıca öğretmenler, dört temel dil becerisine yönelik faydalı buldukları etkinliklerin hazırlık çalışmaları içerisinde karşılaştıkları metinlerin türlerine göre değiştiğini de ifade etmişlerdir. Dinleme için şiirlerin, konuşma için drama vb. türlerin, okuma için düzyazı metinlerinin ve yazma için ise yaratıcı metin oluşturma etkinliklerinin daha faydalı olduğunu belirtmişlerdir.

Araştırmaya katılan öğretmenlere altıncı soru olarak “Türkçe ders kitaplarında yer alan hazırlık çalışmalarını yapıp yapmama durumunuz nedir? Cevabınız olumsuz ise neden yapmıyorsunuz?” sorusu yöneltilerek görüşleri alınmıştır. Öğretmenler cevaplarında birden fazla noktaya değindiği için kodlamalar bu doğrultuda yapılmıştır. Bu soruya ilişkin elde edilen bulgular aşağıda Tablo 13’te yer almaktadır.

Tablo 13.

Altıncı Soruya İlişkin Öğretmen Görüşleri

Temalar	Kodlar	f	%	Örnek Cümleler
Uygulama Teması	Yapılma	15	%44,11	<i>Derse hazırlık çalışmalarını düzenli olarak yapıyorum. (Ö4)</i>
	Genellikle yapılma	9	%26,47	<i>Genelde yapmaya çalışıyorum, hızlıca geçiyoruz. (Ö3)</i>
	Seçerek yapılma	5	%14,70	<i>Seçerek uyguluyorum. Öğrenciye uygun olmayan soruları eliyorum. (Ö9)</i>
Değişkenlik Teması	İmkâna göre yapılma	3	%8,82	<i>Mevcudu fazla olan sınıflarda sahip olunan imkânlar göre yapıp yapmama durumu değişiyor. (Ö21)</i>
	Yapılmama	1	%2,94	<i>Yapmıyorum. Gerek görmüyorum. (Ö13)</i>
Uygulamama Teması	Genellikle yapılmama	1	%2,94	<i>Çoğu zaman yapmıyorum. Bazen gereksiz sorular bazen de zaman sıkıntısı yaşanabiliyor. (Ö27)</i>
Toplam		34	%100	

Tablo 13 incelendiğinde Türkçe ders kitaplarında bulunan derse hazırlık çalışmalarını 15 öğretmenin (%44,11) yaptığı, 9 öğretmenin (%26,47) genellikle yaptığı, 5 öğretmenin (%14,70) seçerek yaptığı, 3 öğretmenin (%8,82) sahip olunan imkânlar göre yaptığı, 1 öğretmenin (%2,94) yapmadığı ve geriye kalan 1 öğretmenin (%2,94) ise genellikle yapmamayı seçtiği görülmektedir. Bu bağlamda hazırlık çalışmalarının büyük oranda yapıldığı bulgusu ortaya çıkmaktadır. Uygulama temasına yönelik cevap veren öğretmenler, hazırlık çalışmalarının öğrencilerin konuya ve derse olan ilgilerini artırdığını, işlenen konuyu daha anlaşılır kıldığını ve bu nedenle hazırlık çalışmalarını yapmaya özen gösterdiklerini ifade etmişlerdir. Değişkenlik temasına yönelik cevap veren öğretmenler, ders akışında verimli

etkileşim sağlayan etkinlikleri seçtiklerini ve müfredata devam etmeleri gerektiğinden zaman sıkıntısı yaşadıkları için bazı hazırlık çalışmalarını seçerek uygulamak zorunda kaldıklarını ifade etmişlerdir. Hazırlık çalışmalarını yapmayan öğretmenler ise çalışmaların uzunluğundan dolayı zaman sıkıntısı yaşadıklarını ve çalışmalarda yer alan soruları kalitesiz bulmaları nedeniyle hazırlık çalışmalarını yapmadıklarını belirtmişlerdir.

Araştırmaya katılan öğretmenlere yedinci soru olarak “Türkçe ders kitaplarında bulunan hazırlık çalışmalarının haricinde derse hazırlık sürecine yönelik yaptığınız farklı etkinlikler var mı? Varsa bu etkinlikler nelerdir?” sorusu yöneltilerek görüşleri alınmıştır. Öğretmenler cevaplarında birden fazla noktaya değindiği için kodlamalar bu doğrultuda yapılmıştır. Bu soruya ilişkin elde edilen bulgular aşağıda Tablo 14’te yer almaktadır.

Tablo 14.

Yedinci Soruya İlişkin Öğretmen Görüşleri

Temalar	f	%	Etkinlikler	Tercih Sayısı	%	Örnek Cümleler
Farklı Etkinlik Yapma	30	%88,23	Video izleme	8	%19,51	<i>Daha geniş zaman ve imkanlarda animasyon, film, temsil gibi etkinliklerle öğrencilerin hazırbulunuşluğunu daha etkin hale getirebiliyorum. (Ö15)</i>
			Konuşma etkinliği	7	%17,07	<i>Güncel konulara değinerek öğrencileri konuşturuyorum. (Ö11)</i>
			Etkinlik hazırlama	6	%14,63	<i>Kendim konu ile ilgili etkinlik hazırlıyorum ve böylece konuya geçiş kolaylaşıyor. (Ö3)</i>
			Araştırma ve sunum	5	%12,20	<i>Öğrencilerin konun farklı yönlerini merak ettikleri durumlar olursa onlara yönelik araştırmalar yaparak öğrencileri sunum yapmaya yönlendiririm. (Ö4)</i>
			Beyin fırtınası	3	%7,32	<i>Konu başlığı ile ilgili beyin fırtınası yaptırıyorum. (Ö27)</i>
			Drama	3	%7,32	<i>Konuya ve temaya uygun drama çalışması yaptırıyorum. (Ö18)</i>
			Kavram haritası çizme	2	%4,88	<i>Kavram haritaları oluşturma gibi uygulamaları yaptırıyorum. (Ö5)</i>
			Akıllı tahta uygulamaları	2	%4,88	<i>Akıllı tahta uygulamalarını yapıyorum, öğrencilerin dikkatini çekiyor. (Ö8)</i>
			Münazara	1	%2,44	<i>Hakimiyeti biraz zor olsa da metne göre münazara uygulaması yapıyoruz. (Ö7)</i>
			Çizim yapma	1	%2,44	<i>Resimlerle konunun içeriğini tahmin etmeye yönelik çizim yaptığımız oluyor. (Ö29)</i>
Anket uygulama	1	%2,44	<i>Konu ile ilgili anket çalışmalarına bakıyoruz. (Ö27)</i>			
Grup çalışması	1	%2,44	<i>Tarihsel bir konu ise grup olarak araştırma yapmalarını istiyorum. Konu ile ilgili grup çalışması yaptırıyorum. (Ö32)</i>			

Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Derse Hazırlık Bölümlerinin İncelenmesi

			Atasözü ve deyim etkinliği	1	%2,44	Konu bilgilendirici metinse öğrencilere atasözü, deyim veya özdeyiş vererek hazırlamaya çalışıyorum. (Ö22)
Farklı Etkinlik Yapmama	4	%11,77	-	-	-	Genellikle ders kitaplarına bağlı kalmaya çalışıyorum. (Ö16)
Toplam	34	%100		41	%100	

Tablo 14 incelendiğinde araştırmaya katılan öğretmenlerin 30'u (%88,23) Türkçe ders kitaplarında bulunan derse hazırlık çalışmalarının haricinde hazırlık sürecine yönelik farklı etkinlikler yaptıkları görülürken 4 öğretmenin (%11,77) ise hazırlık çalışmalarının haricinde herhangi bir farklı etkinlik yapmadıkları görülmektedir. Farklı etkinlikler yapan öğretmenler, en çok video izleme, konuşma etkinlikleri, etkinlik hazırlama, araştırma ve sunum yapma gibi etkinlikleri tercih etmişlerdir. Bu öğretmenler ayrıca beyin fırtınası, drama, kavram haritası çizme, akıllı tahta uygulamaları, atasözleri ve deyimler etkinlikleri, münazara, anket, grup çalışması gibi etkinlikleri tercih ettiklerini ifade etmişlerdir. Farklı etkinlik yapmamayı tercih eden öğretmenler ise yetiştirilmesi gereken müfredatın yoğunluğu, konuların fazlalığı nedeniyle farklı hazırlık çalışmaları yapamadıklarını belirtmişlerdir.

Araştırmaya katılan öğretmenlere sekizinci soru olarak "Türkçe ders kitaplarında bulunan derse hazırlık sürecinin uzunluğu ve kısalığı hakkında neler düşünüyorsunuz? (Öğrenci, öğretmen, ders işleniş vb. açılara göre değerlendirebilirsiniz.)" sorusu yöneltilerek görüşleri alınmıştır. Öğretmenler cevaplarında birden fazla noktaya değindiği için kodlamalar bu doğrultuda yapılmıştır. Bu soruya ilişkin elde edilen bulgular aşağıda Tablo 15'te yer almaktadır.

Tablo 15.

Sekizinci Soruya İlişkin Öğretmen Görüşleri

Kodlar	f	%	Örnek Cümleler
Uygun uzunlukta	16	%47,05	Yeteri kadar uygun, ne çok fazla ne çok kısa. (Ö8)
Değişken uzunlukta	8	%23,52	Derse hazırlık aşamasının süresi konunun önemine ve kazanım çeşitliliğine göre değişebiliyor. Uzun ya da kısa olmalı şeklinde net bir kriter belirlemek doğru olmaz. (Ö20)
Kısa Süre	8	%23,52	Kitaplarda genellikle kısa tutulmuş. Fazla aşırıya kaçmadan dersin işlenişine göre artırılabilir. (Ö30)
Uzun Süre	2	%5,88	Dersin işlenişine göre genel olarak uzun sürüyor. (Ö27)
Toplam	34	%100	

Tablo 15 incelendiğinde Türkçe ders kitaplarında bulunan derse hazırlık çalışmalarını araştırmaya katılan 16 öğretmenin (%47,05) uygun uzunlukta, 8 öğretmenin (%23,52) konuya göre değişken uzunlukta bulunduğu görülmektedir. Araştırmaya katılan 8 öğretmenin (%23,52) hazırlık çalışmalarının sürecini kısa bulurken 2 öğretmenin (%5,88) ise bu süreci uzun buldukları görülmektedir. Hazırlık çalışmalarını uygun uzunlukta bulan bazı öğretmenler, bazen çalışmaların her öğrencinin seviyesine uygun olmadığını ve bu çalışmaların öğrencilerin yaşadığı bölgeye ve sahip oldukları kültürel özelliklere göre seçenekli olması gerektiğini ifade etmişlerdir. Hazırlık çalışmalarının sürecini konudan konuya değişken bulan öğretmenler, hazırlık sürecinin konunun önemine, kazanım çeşitliliğine ve öğrenci ilgisine göre değişkenlik gösterdiğini ifade ederken derse hazırlık sürecince öğretmen hakimiyetinin önemli olduğunu ve bu süreçte öğretmenlerin aktif olarak süreci yönetmeleri gerektiğini belirtmişlerdir. Hazırlık sürecinin kısa olduğunu belirten öğretmenler ise evet-hayır ile cevaplanabilecek hazırlık sorularının amaca hizmet etmediğini, kısa süren çalışmaların öğrenci açısından dikkat çekiciliği azalttığını ve çalışmaların üstünkörü hazırlanmış bir yapıda olduğunu söylemişlerdir. Ayrıca bu öğretmenler, öğrencilerin derse hazırlık sürecini daha ciddi yapabilmeleri için ev ödevi mantığından

sıyırılıp bu durumun başlı başına farklı bir ders boyutu olarak değerlendirilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir.

Araştırmaya katılan öğretmenlere dokuzuncu soru olarak “Türkçe ders kitaplarında bulunan hazırlık çalışmalarında öğrencilerden farklı materyalleri kullanmalarını istiyor musunuz? İstiyorsanız hangi materyaller kullanılıyor?” sorusu yöneltilerek görüşleri alınmıştır. Öğretmenler cevaplarında birden fazla noktaya değindiği için kodlamalar bu doğrultuda yapılmıştır. Bu soruya ilişkin elde edilen bulgular aşağıda Tablo 16’da yer almaktadır.

Tablo 16.

Dokuzuncu Soruya İlişkin Öğretmen Görüşleri

Kodlar	f	%	Etkinlikler	Tercih Sayısı	%	Örnek Cümleler
Materyal Kullanımı İsteme	26	%76,47	İnteraktif materyaller	6	%20,68	<i>İnternete her an erişim sağlayabileceğimiz cihazlar kullanıyoruz. (Ö15)</i>
			Sözlük-İmlâ kılavuzu	5	%17,24	<i>Türkçe sözlük, atasözleri ve deyimler sözlüğü, yazım kılavuzu. (Ö13)</i>
			Görsel kullanma	5	%17,24	<i>Görsel ağırlıklı materyaller tercih ediyoruz. (Ö21)</i>
			Kukla yapma	4	%13,79	<i>Okuma metni "Kuklalar" adlı metindi. Evlerinden getirdikleri kuklaları kullandık. (Ö19)</i>
			Video izleme	3	%10,34	<i>Genellikle konu ile alakalı video, film, çizgi film vb. izleme etkinliklerini çocuklar çok seviyor. (Ö7)</i>
			Sunum dosyası	2	%6,89	<i>Bazen sunum yapmaları için PPT dosyası hazırlamalarını istiyorum. (Ö20)</i>
			Roman-hikâye kitabı	2	%6,89	<i>İşlenen konuda bahsi geçen yazarların varsa diğer kitaplarını inceleyip okuyoruz. (Ö2)</i>
Materyal Kullanımı İstememe	8	%23,53	Oyuncak	1	%3,44	<i>Oyun, oyuncak konusuyla ilgili bir metin olduğunda öğrencilerden kendi el becerileriyle oyuncaklar tasarlamalarına yönelik etkinlik düzenlerim. (Ö4)</i>
			Karton etkinlikleri	1	%3,44	<i>Her zaman değil ama metne göre karton üzerine çalışmalar yaptırıyorum. (Ö10)</i>
			-	-	-	<i>Konuları yetiştirmek adına hazırlık çalışmalarında istenen etkinlikleri yaptırıyorum. Onun haricinde farklı etkinlik ya da materyal kullanmıyorum. (Ö28)</i>
Toplam	34	%100		29	%100	

Tablo 16 incelendiğinde araştırmaya katılan öğretmenlerin 26’sı (%76,47) derse hazırlık sürecinde öğrencilerden farklı materyaller kullanmalarını isterken 8 öğretmenin (%23,53) ise hazırlık sürecinde öğrencilerden herhangi bir materyal kullanmalarını istemediği görülmektedir. Derse hazırlık

Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Derse Hazırlık Bölümlerinin İncelenmesi

sürecinde öğrencilerden farklı materyaller kullanmalarını isteyen öğretmenlerin en çok interaktif materyaller (%20,68), sözlük ve imlâ kılavuzu (%17,24) ve görsel kullanma (%17,24) gibi materyalleri tercih ettikleri görülmektedir. Ayrıca araştırmaya katılan öğretmenlerin öğrencilerden kukla, video izleme, sunum dosyası, roman-hikâye kitabı, oyuncak, karton gibi materyalleri de kullanmalarını istedikleri görülmektedir.

Araştırmaya katılan öğretmenlere onuncu soru olarak “Türkçe ders kitaplarında bulunan hazırlık çalışmalarında öğrencilerden istenen hazırlıkları, metinlerin içerik ve etkinlikleriyle bağlamsal olarak ne kadar ilişkili buluyorsunuz? Açıklayınız.” sorusu yöneltilerek görüşleri alınmıştır. Öğretmenler cevaplarında birden fazla noktaya değindiği için kodlamalar bu doğrultuda yapılmıştır. Bu soruya ilişkin elde edilen bulgular aşağıda Tablo 17’de yer almaktadır.

Tablo 17.

Onuncu Soruya İlişkin Öğretmen Görüşleri

Kodlar	f	%	Örnek Cümleler
İlişkili Bağlam	23	%67,64	<i>Çalışmalar genellikle metinle alakalı oluyor bazı çalışmalar metni kapsarken bazı çalışmalar metnin alt başlığı şeklinde olabiliyor. (Ö7)</i>
İlişkisiz Bağlam	7	%20,58	<i>Bağlamsal olarak ilişkili bulmuyorum. Konuya yeterli dikkati çektirmiyor. Çeşitlilik yok. Hep aynı oluyor. (Ö34)</i>
Geliştirilmeli	4	%11,76	<i>İlişki boyutu metinden metne değişiyor fakat genel anlamda eksik kalan bölümler oluyor Geliştirilmesi gerekiyor diye düşünüyorum. (Ö20)</i>
Toplam	34	%100	

Tablo 17 incelendiğinde Türkçe ders kitaplarında bulunan derse hazırlık çalışmalarını araştırmaya katılan 23 öğretmenin (%67,64) işlenen metinlerin içerik ve etkinlikleriyle bağlamsal olarak ilişkili bulunduğu görülmektedir. 7 öğretmen (%20,58) hazırlık çalışmalarında öğrencilerden istenen hazırlıkları, işlenen metinlerin içerik ve etkinlikleriyle bağlamsal olarak ilişkisiz bulmaktadır. Geriye kalan 4 öğretmen (%11,76) ise işlenen metinlerin içerik ve etkinlikleriyle hazırlık çalışmalarının bağlam olarak geliştirilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Metinlerin içerik ve etkinlikleriyle hazırlık çalışmalarını bağlam olarak ilişkili bulan öğretmenler, hazırlık çalışmalarının kazanımları direkt vermek yerine öğrencilere hissettirmeyi amaçlamadığını, öğrencileri araştırmaya yönlendirdiğini ve konuya ön hazırlık sağladığını belirtmişlerdir. Metinlerin içerik ve etkinlikleriyle hazırlık çalışmalarını bağlam olarak ilişkisiz bulan öğretmenler, her temada benzer metinlerin bulunduğunu, bu metinlerle birlikte aynı hazırlık çalışmalarının tekrar tekrar öğrencilerin karşısına çıktığını ve bu yüzden öğrencilerin hazırlık çalışmalarına ve işlenen konuya ilgisinin azaldığını ifade etmişlerdir. Hazırlık çalışmalarının işlenen metinlerin içerik ve etkinlikleriyle olan bağlamını kısmi bulup bu bağlamın geliştirilmesi gerektiğini ifade eden öğretmenler ise hazırlık sürecinin zaman zaman gereksiz soru ve etkinlikler içerdiğini dolayısıyla bu bölümlerim yeniden gözden geçirilmesi gerektiğini ya da geliştirilerek yenilenmesi gerektiğini belirtmişlerdir.

Araştırmaya katılan öğretmenlere on birinci soru olarak “Türkçe ders kitaplarında bulunan hazırlık çalışmalarını, içerisinde buldukları tema ile bağlamsal olarak ne kadar ilişkili buluyorsunuz? Açıklayınız.” sorusu yöneltilerek görüşleri alınmıştır. Öğretmenler cevaplarında birden fazla noktaya değindiği için kodlamalar bu doğrultuda yapılmıştır. Bu soruya ilişkin elde edilen bulgular aşağıda Tablo 18’de yer almaktadır.

Tablo 18.

On Birinci Soruya İlişkin Öğretmen Görüşleri

Kodlar	f	%	Örnek Cümleler
İlişkili Bağlam	24	%70,58	<i>Derse hazırlık çalışmalarını genel olarak temalarla ilişkili buluyorum. (Ö4)</i>
Geliştirilmeli	7	%20,58	<i>Kısmen ilişkili buluyorum. Geliştirilebilir. (Ö20)</i>
İlişkisiz Bağlam	3	%8,82	<i>Birkaç çalışma dışında bağlantılı olduğunu düşünmüyorum. (Ö3)</i>
Toplam	34	%100	

Tablo 18 incelendiğinde Türkçe ders kitaplarında bulunan derse hazırlık çalışmalarını araştırmaya katılan 24 öğretmenin (%70,58) işlenen temaların içeriğiyle bağlamsal olarak ilişkili bulunduğu görülmektedir. 7 öğretmen (%20,58) hazırlık çalışmaları ile işlenen temaların bağlamsal ilişkilerinin geliştirilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Geriye kalan 3 öğretmen (%8,82) ise hazırlık çalışmalarını işlenen metinlerin içerik ve etkinlikleriyle bağlamsal olarak ilişkisiz bulmuştur. Temaların içerikleriyle hazırlık çalışmalarını bağlam olarak ilişkili bulan öğretmenler, temaların ve hazırlık çalışmalarının birbirini kapsadığını ifade etmişlerdir. Hazırlık çalışmalarının işlenen temaların içeriğiyle olan bağlamının geliştirilmesi gerektiğini ifade eden öğretmenler, hazırlık çalışmalarının temalar nezdinde tam olarak karşılık görmediğini, öğrencilerden temalarla ilişkili olarak ayrıntılı araştırmaların istenebileceğini, temaların daha genel kapsamda kaldığını ve hazırlık çalışmalarının ise daha özel bir kapsama sahip olduğunu ve bu nedenlerden ötürü hazırlık çalışmalarının yeniden gözden geçirilerek geliştirilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. İşlenen temaların içeriğiyle hazırlık çalışmalarını bağlam olarak ilişkisiz bulan öğretmenler ise temalar ile hazırlık çalışmalarının içerik olarak birbirinden kopuk olduğunu ve öğrencileri işlenen temaların ana fikrinden uzaklaştırdığını ifade etmişlerdir.

Araştırmaya katılan öğretmenlere on ikinci soru olarak “Türkçe ders kitaplarında bulunan derse hazırlık çalışmalarına yönelik tavsiyeleriniz nelerdir? Size göre hazırlık süreci nasıl olmalı?” sorusu yöneltilerek görüşleri alınmıştır. Öğretmenler cevaplarında birden fazla noktaya değindiği için kodlamalar bu doğrultuda yapılmıştır. Bu soruya ilişkin elde edilen bulgular aşağıda Tablo 19’da yer almaktadır.

Tablo 19.

On İkinci Soruya İlişkin Öğretmen Görüşleri

Temalar	Tavsiyeler	f	%	Örnek Cümleler
	Çeşitlilik sağlanmalı	10	%20,83	<i>Sadece evet-hayır ile cevaplanacak sorulara yer verilmemeli, bütün öğrencilerin katılabileceği çeşitli çalışmalar olmalı. (Ö33)</i>
	Uygun uzunlukta olmalı	4	%8,33	<i>Kısa, net olmalı. Uzatmadan konuya bağlı bir iki etkinlik olmalı. (Ö10)</i>
İçerik ve Yapı Teması	Bilgilendirici olmalı	3	%6,25	<i>... Bunun yanı sıra konu ile ilgili temel düzeyde bilinmesi gerekenler araştırma konusu-sorusu olarak verilebilir bunlar gerekirse kitapların ek içeriği olarak bağlantı olarak da paylaşılabilir. (Ö30)</i>
	Konuyla ilgili olmalı	2	%4,16	<i>Hazırlık çalışmaları ile işlenecek konu arasında ilgi kesinlikle kurulmalı. (Ö3)</i>
	Daha kapsamlı olmalı	2	%4,16	<i>Daha kapsamlı ve çok yönlü hazırlanabilir. (Ö9)</i>
	Güncel olmalı	2	%4,16	<i>Güncel olmalı, güncellikle birlikte yeni fikir geliştirmeye yönelik olmalı. (Ö11)</i>

Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Derse Hazırlık Bölümlerinin İncelenmesi

Öğrenciye Görelilik Teması	Dil bilgisi etkinlikleri artırılmalı	1	%2,08	<i>Dil bilgisi çalışmalarının biraz daha fazla yer alması gerektiğini düşünüyorum. (Ö8)</i>
	İlgi ve seviyeye uygun olmalı	11	%22,91	<i>Tüm öğrencilerin ilgi ve seviyelerine uygun daha çeşitli hazırlık çalışmaları olabilir. (Ö32) Köy okullarında okuyan çocuklarda internet, telefon, bilgisayar eksikliği yaşanmaktadır. Derse hazırlık için verilen araştırma konularını birçok öğrenci imkânsızlık sebebiyle yerine getirememektedir. Öncelikle bu eksikleri giderici çalışmalar yapılmalıdır. (Ö16) Hazırlık sürecinde öğrenciyi konuya hazırlamanın yanında öğrenciyi güdüleyecek yöntemler de kullanılmalı. Hazırlık çalışmalarına sadece ön bilgi verme amacıyla yaklaşılmamalı. Öğrenciyi derse isteklendirmeli. (Ö17)</i>
	İmkânlar gözetilmeli	3	%6,25	<i>Öğrencilere daha fazla fırsat eşitliğinin sağlandığı bir öğrenme ortamı oluşturulmalı. (Ö18)</i>
	Güdülenme sağlamalı	3	%6,25	<i>Çalışmalar öğrenci yaşantısına uygun hazırlanmalıdır. Öğrenciye görelilik ilkesi göz ardı edilmemelidir. (Ö6)</i>
	Fırsat eşitliği sağlanmalı	2	%4,16	<i>Sadece soru cevap şeklinde olmamalıdır. Farklı öğrenci tipleri için farklı teknikler geliştirilmelidir. (Ö23)</i>
	Öğrenci yaşantısına uygun olmalı	2	%4,16	<i>Hazırlık çalışmaları üzerinde temelde bir eğitim verilmeli. Öğrencinin bu çalışmadaki kazancımı ve öğrenciden beklentinin ne olduğu hakkında bir kültür oluşturulmalı. Nitekim çoğu çalışma zaman kaybı olarak kalmaktadır. (Ö15)</i>
	Farklı öğrenci tiplerine hitap etmeli	1	%2,08	<i>Hazırlık süreci öğrencilerin zihin gücünü kullandırmaya yönelik olmalı. Çeşitli yöntem ve tekniklerle öğrencilerin bilişsel süreçte etkin olmaları sağlanmalı. (Ö29)</i>
	Temel bir eğitim verilmeli	1	%2,08	
	Bilişsel süreçte etkin olmaları sağlanmalı	1	%2,08	
Toplam		48	%100	

Tablo 19 incelendiğinde araştırmaya katılan öğretmenlerin Türkçe ders kitaplarında bulunan derse hazırlık çalışmalarına ilişkin belirttikleri tavsiyeler arasında en çok içerik çeşitliliğinin sağlanması (%20,83) ve çalışmaların öğrencilerin ilgi ve seviyelerine uygun olması (%22,91) önerilerinin ön plana çıktığı görülmektedir. Araştırmaya katılan öğretmenler, bu iki önerinin haricinde pek çok öneri ortaya koymuştur. İçerik ve yapı temasında yer alan 4 öğretmen (%8,33) çalışmaların uygun uzunlukta olmasını, 3 öğretmen (%6,25) çalışmaların bilgilendirici olmasını, 2 öğretmen (%4,16) konuyla ilgili olmasını, 2 öğretmen (%4,16) çalışmaların daha kapsamlı olmasını, 2 öğretmen (%4,16) güncel olmasını ve 1 öğretmen (%2,08) ise hazırlık çalışmalarında dil bilgisi etkinliklerinin artırılmasını önermişlerdir. Öğrenciye görelilik temasında yer alan öğretmenlere bakıldığında ise 3 öğretmenin (%6,25) öğrenci imkanlarının gözetilmesini, 3 öğretmenin (%6,25) çalışmaların güdüleme sağlamasını, 2 öğretmenin (%4,16) öğrenciler için fırsat eşitliği sağlanmasını, 2 öğretmenin (%4,16) çalışmaların öğrenci yaşantısına uygun olmasını, 1 öğretmenin (%2,08) çalışmaların farklı öğrenci tiplerine hitap etmesini, 1 öğretmenin (%2,08) hazırlık süreci ile ilgili öğrencilere temel bir eğitim verilmesini ve 1 öğretmenin (%2,08) öğrencilerin bilişsel süreçte etkin olmalarının sağlanmasını önerdikleri görülmüştür.

Tartışma ve Sonuç

Araştırmanın ilk alt amacı olan “Derse hazırlık bölümlerinde hangi dil becerilerine ilişkin hazırlıklar var? (Okuma, dinleme, konuşma, yazma)” sorusuna ilişkin yapılan Türkçe ders kitabı incelemelerinde toplam 484 maddede dört temel dil becerilere yönelik hazırlık etkinlikleri tespit edilmiştir. Okuma dil becerisinin 162 noktada, dinleme ve izleme dil becerisinin 12 noktada, konuşma dil becerisinin 245 noktada, yazma dil becerisinin ise 65 noktada yer aldığı görülmektedir. Bu bağlamda Türkçe ders kitaplarında yer alan derse hazırlık bölümlerinde özellikle konuşma ve okuma dil becerilerine ağırlık verildiği, dinleme ve izleme dil becerilerine ise oldukça az yer verildiği görülmektedir. Araştırmadan elde edilen bu sonuçlar, konuşma ve okuma etkinliklerinin soru-cevap yöntemi üzerinden yapılması nedeniyle Fidan (2020) ve Çevik ve Güneş (2017) tarafından yapılan çalışmaların sonuçları ile örtüşmektedir.

Araştırmanın ikinci alt amacı olan “Derse hazırlık bölümleri öğrencilerin hangi materyalleri kullanmalarını içermektedir?” sorusuna ilişkin yapılan Türkçe ders kitabı incelemelerinde öğrencilerden ağırlıklı olarak defter kullanımı istendiği görülmektedir. Bunun yanında İnternet bağlantısı olan çoklu medya araçları (akıllı telefon, tablet, bilgisayar vb.) ve sanal müze gezileri, görsel kullanımı (resim, fotoğraf, grafik, tablo, afiş, poster, broşür vb.), Hacivat ve karagöz maketlerinin kullanıldığı görülmektedir. Fakat öğrencilerin ilgi ve dikkatlerini daha fazla çekebilecek olan bu materyaller kullanım yerleri Türkçe ders kitaplarında sınırlı tutulmuştur. Fidan, Sariaslan ve Yılmaz (2022) yaptıkları çalışmada Türkçe eğitiminde defter kullanımının ve çoklu medya araçlarının öğrenciler üzerindeki olumlu etkilerini ifade etmişlerdir. Fidan, Sariaslan ve Yılmaz (2022) tarafından elde edilen sonuçlar, bu alt amaçtan elde edilen sonuçlarla örtüşmektedir.

Araştırmanın üçüncü alt amacı olan “Derse hazırlık bölümlerinde yer alan madde sayıları nedir?” sorusuna ilişkin yapılan Türkçe ders kitabı incelemelerinde toplam 809 maddenin bulunduğu görülmektedir. En yüksek madde sayısı 124 madde ile beşinci sınıf Türkçe ders kitabında bulunurken en az madde sayısı ise 82 madde ile sekizinci sınıf Türkçe ders kitabında yer almaktadır. Madde sayısının sınıflara dağılımına bakıldığında genel olarak sayıların birbirine yakın olduğu görülmektedir. Bu bağlamda elde edilen sonuçlar ile Sarıkaya (2021) tarafından yapılan ve Türkçe ders kitaplarında bulunan etkinlik sayılarının incelendiği çalışmadan elde edilen bulgular madde sayısı bakımından paralellik göstermektedir.

Araştırmanın dördüncü alt amacı olan “Derse hazırlık bölümleri yapı olarak nasıl oluşturulmuştur? (Şekil, görsellik, grafik vs.)” sorusuna ilişkin yapılan Türkçe ders kitabı incelemelerinde derse hazırlık bölümlerinin toplamda 809 maddeden oluştuğu görülmektedir. Şekil ve biçim olarak maddelerin neredeyse tamamını 799 madde ile açık uçlu sorular oluşturmaktadır. Açık uçlu sorular, soru-cevap şeklinde oluşturulmuştur. Açık uçlu soru biçiminin haricinde ise 4 maddede görsel kullanımına, 2 maddede çağrışım haritasına, 2 maddede boşluk doldurma şablonuna, 1 maddede konuşma yönergesine ve 1 maddede logo kullanımına yer verildiği görülmektedir. Bu bulgulardan yola çıkılarak ortaokulda kullanılan Türkçe ders kitaplarında yer alan derse hazırlık bölümlerindeki maddelerin yapı olarak çeşitlilik içermediği ve kullanılan madde biçimleri arasında da sayı olarak dengeli dağılım bulunmadığı sonucu görülmektedir. Hatta bazı ders kitaplarında boşluk doldurma, çağrışım haritası, dil becerilerine yönelik yönergeler, görsel ve logo kullanımı gibi biçimler hiç kullanılmayıp sadece açık uçlu soru biçimine yer verilmiştir. Bu çalışmada ulaşılan metni işlemeden önce derse hazırlık aşamasında açık uçlu soru tipinin (klasik soru tipi) kullanılması bulgusu ile Akyol (2001) tarafından yapılan çalışmadan elde edilen bulgular birbirini destekler niteliktedir.

Araştırmanın beşinci alt amacı olan “Derse hazırlık bölümlerine ilişkin Türkçe öğretmenlerinin görüşleri nelerdir?” sorusuna ilişkin araştırmaya gönüllü olarak katılan 34 Türkçe öğretmeniyle yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

Öğretmenlere ilk olarak öğretmenlere ilk olarak “Türkçe ders kitaplarında bulunan derse hazırlık çalışmalarını öğrencilerin ilgi ve dikkatlerini çekme, onları derse güdüleme açısından nasıl değerlendiriyorsunuz? Yeterli bulup bulmama noktasında değerlendiriniz.” sorusu yöneltilerek görüşleri alınmıştır. Öğretmenlerden alınan görüşlere göre yetersizlik teması, yeterlilik teması ve değişim teması olmak üzere 3 tema oluşturulmuştur. Araştırmaya katılan 12 öğretmen Türkçe ders kitaplarında bulunan derse hazırlık çalışmalarını öğrencilerin ilgi ve dikkatlerini çekme noktasında

yetersiz olarak nitelerken 10 öğretmen ise ilgili çalışmaları ilgi ve dikkat çekme noktasında yeterli düzeyde bulmaktadır. Değişim temasında yer alan 12 öğretmen de hazırlık çalışmalarının geliştirilerek sorunlu bulunan kısımların değiştirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Bu bağlamda Türkçe ders kitaplarında yer alan hazırlık çalışmalarının öğrencilerin ilgi ve dikkatlerini çekerek onları derse güdüleme noktasında öğretmenlerin büyük çoğunluğu tarafından yeterli seviyede bulunmadığı sonucuna ulaşılabilir. Araştırmadan elde edilen bu sonuçlar ile Ceylan Horlar (2022) tarafından yapılan çalışmadan elde edilen sonuçlar birbirini destekler niteliktedir.

Öğretmenlere ikinci soru olarak “Türkçe ders kitaplarında bulunan derse hazırlık çalışmaları, öğrencilerin işlenen konulara yönelik hazırbulunuşluğunu sağlama konusunda size göre ne kadar etkilidir? Yeterli bulup bulmama noktasında değerlendiriniz.” sorusu yöneltilerek görüşleri alınmıştır. Öğretmenlerden alınan cevaplara göre 3 tema oluşturulmuş ve 16 öğretmen yetersizlik temasında, 10 öğretmen gelişim temasında ve 8 öğretmen ise etkililik temasında yer alacak şekilde görüş bildirmiştir. Bu sonuçlara bakıldığında araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük çoğunluğu derse hazırlık çalışmalarını öğrencilerin hazırbulunuşluğunu sağlama noktasında yeterince etkili bulmadıkları görülmektedir. Hazırbulunuşluğu sağlama noktasında bu araştırmadan elde edilen bu sonuçlar ile Boz (2018, s.69) tarafından yapılan çalışmada ulaşılan sonuçlar birbirini destekler niteliktedir.

Öğretmenlere üçüncü soru olarak “Türkçe ders kitaplarında bulunan derse hazırlık çalışmalarının olumlu yönleri hakkında neler söyleyebilirsiniz? (Öğrenci, ders işlenişi, öğretmen vb. açılardan)” sorusu yöneltilerek görüşleri alınmıştır. Hazırlık çalışmalarının olumlu yönlerine ilişkin öğretmen cevaplarına bakıldığında en fazla değinilen kodların öğrencilerin motivasyonunu sağlama (%19,04) ve öğrencilere eğlenceli çalışmalar sunma (%28,57) olduğu görülmektedir. Bu bağlamda öğrencilerin motivasyonunu artırma ve onlara eğlenceli etkinlikler sunma noktasında Türkçe öğretmenlerinin derse hazırlık çalışmalarını faydalı buldukları sonucuna ulaşılabilir. Ulaşılan bu bulgu ve sonuçlar ile Mutlu, Süğümlü ve Çinpolat (2019) tarafından yapılan çalışmadan elde edilen derse hazırlık aşamasında ortaya çıkan olumlu durumlara ilişkin bulgular benzerlik göstermektedir.

Öğretmenlere dördüncü soru olarak “Türkçe ders kitaplarında bulunan derse hazırlık çalışmalarının olumsuz yönleri hakkında neler söyleyebilirsiniz? (Öğrenci, ders işlenişi, öğretmen vb. açısından)” sorusu yöneltilerek görüşleri alınmıştır. Hazırlık çalışmalarının olumsuz yönlerine ilişkin öğretmen cevaplarına bakıldığında çalışmalarda soru tipi çeşitliliğinin az olması, çalışmaların metin ve konu ilişkisinden uzak olması, öğrenciye yönelik gerekli bilgilendirmelerin yapılmaması, dil bilgisi etkinliklerinin yetersiz olması, çalışmaların uzun olması ve öğrencilerin dikkatini çekmemesi, öğrencilerin sahip olduğu imkanları gözetmeme gibi olumsuz yönlerin ön plana çıktığı görülmektedir. Bu bağlamda Türkçe ders kitaplarında yer alan derse hazırlık çalışmalarının özellikle içerik ve öğrenciye görelilik alanlarında Türkçe öğretmenleri tarafından yetersiz bulunduğu ve eleştirildiği sonucuna varılabilir. Ulaşılan bu bulgu ve sonuçlar ile Mutlu, Süğümlü ve Çinpolat (2019) ve Oğuz ve Aydın (2016) tarafından yapılan çalışmalardan elde edilen derse hazırlık aşamasında ortaya çıkan olumsuz durumlara ilişkin bulgular benzerlik göstermektedir.

Öğretmenlere beşinci soru olarak “Hangi dil becerisine yönelik hazırlık çalışmalarını daha faydalı buluyorsunuz? Neden? (Okuma, dinleme, konuşma, yazma)” sorusu yöneltilerek görüşleri alınmıştır. Öğretmenler tarafından konuşma becerisinin 20 kez, okuma becerisinin 10 kez, yazma becerisinin 10 kez ve dinleme becerisinin ise 8 kez ifade edildiği görülmektedir. Bu bulgulara göre Türkçe öğretmenlerinin konuşma dil becerisine yönelik hazırlanan derse hazırlık çalışmalarını daha faydalı buldukları sonucuna ulaşılabilir. Bu çalışmada konuşma dil becerisinin ön plana çıkmasına yönelik elde edilen sonuçlar ile Karatay ve Dilekçi (2019) tarafından yapılan çalışmadan elde edilen bulgular birbirleri ile örtüşmektedir.

Öğretmenlere altıncı soru olarak “Türkçe ders kitaplarında yer alan hazırlık çalışmalarını yapip yapmama durumunuz nedir? Cevabınız olumsuz ise neden yapmıyorsunuz?” sorusu yöneltilerek görüşleri alınmıştır. Derse hazırlık çalışmalarını 15 öğretmenin yaptığı, 9 öğretmenin genellikle yaptığı, 5 öğretmenin seçerek yaptığı, 3 öğretmenin sahip olunan imkanlara göre yaptığı, 1 öğretmenin yapmadığı ve geriye kalan 1 öğretmenin ise genellikle yapmamayı seçtiği görülmüştür. Bu bağlamda Türkçe öğretmenlerinin derse hazırlık çalışmalarını büyük oranda yapıldığı sonucuna varılabilir. Araştırmadan elde edilen derse hazırlık çalışmalarını kısmen yapan veya hiç yapmayan öğretmenlerin

bu tercihlerinin sebeplerinin neler olduğu konusundaki sonuçlar ile İskender ve Durukan (2016) tarafından yapılan çalışmanın sonuçları birbirini destekler niteliktedir.

Öğretmenlere yedinci soru olarak “Türkçe ders kitaplarında bulunan hazırlık çalışmalarının haricinde derse hazırlık sürecine yönelik yaptığınız farklı etkinlikler var mı? Varsa bu etkinlikler nelerdir?” sorusu yöneltilerek görüşleri alınmıştır. 30 öğretmenin farklı etkinlikleri yapmayı tercih ettiği, 4 öğretmenin ise farklı etkinlikler yapmadığı görülmektedir. Farklı etkinlikler yapan öğretmenler; video izleme, konuşma etkinlikleri, etkinlik hazırlama, araştırma ve sunum yapma gibi etkinlikleri daha fazla tercih ettiklerini ifade etmişlerdir. Bu bulgulara göre Türkçe öğretmenlerinin derse hazırlık sürecinin verimini artırmak adına Türkçe ders kitaplarında bulunan hazırlık çalışmalarının yanında farklı etkinlikleri de yapma gereği duydukları sonucuna ulaşılabilir. Öğretmenlerin derslerde kullandığı farklı materyallere ilişkin bu çalışmadan elde edilen bulgular ile Akkaya (2013) tarafından yapılan çalışmadan elde edilen bulgular birbirini destekler niteliktedir.

Öğretmenlere sekizinci soru olarak “Türkçe ders kitaplarında bulunan derse hazırlık sürecinin uzunluğu ve kısalığı hakkında neler düşünüyorsunuz? (Öğrenci, öğretmen, ders işlenişi vb. açılara göre değerlendirebilirsiniz.)” sorusu yöneltilerek görüşleri alınmıştır. Derse hazırlık çalışmalarını 16 öğretmen uygun uzunlukta, 8 öğretmen konuya göre değişken uzunlukta bulduğunu görülmektedir. 8 öğretmen hazırlık çalışmalarının sürecini kısa bulurken 2 öğretmen ise bu süreci uzun bulduğunu ifade etmiştir. Bu bulgulara göre derse hazırlık çalışmalarının sürecine ilişkin Türkçe öğretmenlerinin süreci uygun uzunlukta bulanlar ve uygun uzunlukta bulmayanlar olarak iki ana gruba ayrıldığı görülmektedir. Bu bağlamda Türkçe öğretmenlerinin derse hazırlık sürecine yönelik olumlu değerlendirmelerinin ve Türkçe dersi veriminin artması adına özellikle süreci uygun uzunlukta bulmayan öğretmenlerin eleştirilerinden yola çıkılarak derse hazırlık çalışmalarının yeniden gözden geçirilmesi ve geliştirilmesi gerektiği sonucuna ulaşılabilir. Araştırmada bazı öğretmenlerin ifade ettiği hazırlık çalışmalarının uygulanma sürecinde zaman sıkıntısı yaşama sorununa ilişkin sonuç ile Oğuz ve Aydın (2016) tarafından yapılan çalışmadan elde edilen sonuçlar benzerlik göstermektedir.

Öğretmenlere dokuzuncu soru olarak “Türkçe ders kitaplarında bulunan hazırlık çalışmalarında öğrencilerden farklı materyalleri kullanmalarını istiyor musunuz? İstiyorsanız hangi materyaller kullanılıyor?” sorusu yöneltilerek görüşleri alınmıştır. Araştırmaya katılan 26 öğretmen derse hazırlık sürecinde öğrencilerden farklı materyal kullanmalarını isterken 8 öğretmen ise öğrencilerden farklı materyal kullanımı istememektedir. Bu bulgulardan yola çıkılarak Türkçe öğretmenlerinin derse hazırlık sürecinde ders kitabının içerdiği materyallerden farklı olarak özellikle interaktif materyaller gibi öğrencilerin ilgi ve dikkatlerini çekebilecek farklı materyalleri kullanma gereği duydukları sonucuna ulaşılabilir. Ulaşılan bu sonuçlar ile Göçer ve Akgül (2019) tarafından yapılan çalışmadan elde edilen sonuçlar benzerlik göstermektedir.

Öğretmenlere onuncu soru olarak “Türkçe ders kitaplarında bulunan hazırlık çalışmalarında öğrencilerden istenen hazırlıkları, metinlerin içerik ve etkinlikleriyle bağlamsal olarak ne kadar ilişkili buluyorsunuz? Açıklayınız.” sorusu yöneltilerek görüşleri alınmıştır. Araştırmaya katılan 23 öğretmenin derse hazırlık çalışmalarını işlenen metinlerin içerik ve etkinlikleriyle bağlamsal olarak ilişkili bulduğunu görülmektedir. 7 öğretmen hazırlık çalışmalarında öğrencilerden istenen hazırlıkları, işlenen metinlerin içerik ve etkinlikleriyle bağlamsal olarak ilişkisiz bulurken 4 öğretmen ise metinlerin içerik ve etkinlikleri ile hazırlık çalışmaları bağlamının geliştirilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Bu bulgulara göre Türkçe öğretmenlerinin çoğunluğu için işlenen metin ve konu içerikleri ile hazırlık çalışmalarını bağlam olarak ilişkili buldukları sonucuna varılabilir. Bu bağlamda elde edilen sonuçlar ile Sarıkaya (2019) tarafından yapılan ve Türkçe ders kitaplarında bulunan etkinlikleri incelendiği çalışmadan elde edilen bulgularla paralellik göstermektedir.

Öğretmenlere on birinci soru olarak “Türkçe ders kitaplarında bulunan hazırlık çalışmalarını, içerisinde buldukları tema ile bağlamsal olarak ne kadar ilişkili buluyorsunuz? Açıklayınız.” sorusu yöneltilerek görüşleri alınmıştır. Araştırmaya katılan 24 öğretmenin derse hazırlık çalışmalarını işlenen temaların içerikleriyle bağlamsal olarak ilişkili bulduğunu görülmektedir. 3 öğretmen hazırlık çalışmaları ile temaları olarak ilişkisiz bulurken 7 öğretmen ise temalar ile hazırlık çalışmaları bağlamının geliştirilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Bu bulgulara göre Türkçe öğretmenlerinin çoğunluğu için işlenen temaların içerikleri ile derse hazırlık çalışmalarını bağlam olarak ilişkili buldukları sonucuna

Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Derse Hazırlık Bölümlerinin İncelenmesi

varılabilir. Ulaşılan bu sonuç, içeriğin temalara uygunluğu noktasında Yılmaz ve Korkmaz (2016) ile Tümer ve Canpolat (2022) tarafından yapılan çalışmalardan elde edilen sonuçlarla benzerlik göstermektedir.

Öğretmenlere on ikinci soru olarak “Türkçe ders kitaplarında bulunan derse hazırlık çalışmalarına yönelik tavsiyeleriniz nelerdir? Size göre hazırlık süreci nasıl olmalı?” sorusu yöneltilerek görüşleri alınmıştır. Öğretmenlerin hazırlık çalışmalarına ilişkin belirttikleri cevaplar arasında en çok değinilen tavsiyelere bakıldığında 10 öğretmenin içerik çeşitliliğinin sağlanması ve 11 öğretmenin ise çalışmaların öğrencilerin ilgi ve seviyelerine uygun olması konularında görüş bildirdikleri görülmektedir. Bu bağlamda araştırmaya katılan Türkçe öğretmenlerinin büyük çoğunluğunun öğrencilerin ilgi ve dikkatlerini çekebilecek içerik zenginliğine sahip bir derse hazırlık süreci istedikleri sonucuna ulaşılabilir. Öğretmenlerin bu araştırmada sunduğu tavsiyeler ile Arslan ve Engin (2019) tarafından yapılan çalışmaya katılan Türkçe öğretmenlerinin ifade ettiği öneriler benzerlik göstermektedir.

Öneriler

- Derse hazırlık çalışmalarının yapısında daha fazla görsel öge kullanılabilir.
- Öğrencilerin bilgiye ulaşma koşulları ve farklı öğrenci seviyeleri göz önünde bulundurularak derse hazırlık bölümleri çeşitlendirilebilir.
- Öğrencilerin derse hazırlık sürecine ilişkin duygu ve düşüncelerine yönelik çalışmalar yapılabilir.
- Derse hazırlık çalışmalarının öğrencilerin ilgili derse ilişkin akademik başarı, güdülenme ve hazırbulunuşluk düzeyleri üzerindeki etkisi konularında çalışmalar yapılabilir.

Araştırma ve Yayın Etiği

Bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir.

Etik Kurul İzni

Kurul adı = Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu

Karar tarihi= 08/07/2022

Belge sayı numarası= 2022/304

Yazarların Katkı Oranı

Yazarlar çalışmaya eşit oranda katkı sağlamıştır.

Çıkar Çatışması

Araştırmada taraflar arasında herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Kaynaklar

- Akkaya, A. (2013). Türkçe derslerinde ders kitabı dışında görsel öge kullanmaya ilişkin Türkçe öğretmenlerinin görüşlerinin incelenmesi. *Turkish Studies*, 8(9), 471-479.
- Akyol, H. (2001). İlköğretim okulları 5. sınıf Türkçe kitaplarındaki okuma metinleriyle ilgili soruların analizi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 26(26) 169-178.
- Alford, G., Herbert, P., & Frangenheim, E. (2006). Bloom's taxonomy overview. *Innovative teachers companion* (pp. 176-224). ITC Publications.
- Arslan, A. ve Engin, A. O. (2019). 5. sınıf Türkçe ders kitabının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(13), 67-94.
- Bloom, B. (1995). *İnsan nitelikleri ve okulda öğrenme* (D. A. Özçelik, Çev.). Ankara: Milli Eğitim Basımevi.

- Boz, İ. (2018). İlkokul 4. sınıf Türkçe dersinde oyunla öğretim yönteminin akademik başarıya etkisi. *Journal of Social Sciences and Education*, 1(1), 61-75.
- Ceylan Horlar, Ş. (2022). *Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerin öğretmen görüşleri doğrultusunda değerlendirilmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). 19 Mayıs Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Samsun.
- Creswell, J. W. (2016). *Nitel araştırma yöntemleri. Beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni* (M. Bütün ve S. B. Demir, Çev.). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Crockett, L. (2019). *Future-focused learning: 10 essential shifts of everyday practice*. Bloomington, IN: Solution Tree Press.
- Çevik, A. ve Güneş, F. (2017). Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerin incelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 5(2), 272-286.
- Fidan, N. (2012). *Okulda öğrenme ve öğretme*. Ankara: Pegem Akademi.
- Fidan, M. (2020). Türkçe ders kitaplarındaki araştırma yönergelerinin niteliksel yönlerinin karşılaştırmalı analizi. *Turkish Studies*, 15(7), 2923-2941.
- Fidan, M., Sariaslan, E. ve Yılmaz, A. (2022). Uzaktan öğretim süreçlerinde kullanılan Türkçe dersi materyallerine yönelik öğretmen ve öğrenci görüşlerinin değerlendirilmesi. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 26, 350-368.
- Göçer, A. ve Akgül, O. (2019). Türkçe öğretmenlerinin dil eğitiminde ortam tasarımı ve materyal kullanımı yeterliklerinin değerlendirilmesi. *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(18), 837-856.
- Harman, G. ve Çelikler, D. (2012). Eğitimde hazır bulunuşluğun önemi üzerine bir derleme çalışması. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 1(3), 147-156.
- İskender, H. ve Durukan, E. (2016). Türkçe öğretmenlerinin 6. sınıf düzeyindeki hazırlık çalışmalarını uygulama durumları üzerine bir değerlendirme. *Bartın University Journal of Faculty of Education*, 5(2), 344-356.
- Kapar Kuvanç, E. B. (2008). *Yaratıcı yazma tekniklerinin öğrencilerin Türkçe dersine ilişkin tutumlarını ve Türkçe dersindeki başarılarına etkisi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Karatay, H. ve Dilekçi, A. (2019). Türkçe öğretmenlerinin dil becerilerini ölçme ve değerlendirme yeterlikleri. *Milli Eğitim Dergisi*, 48(1), 685-716.
- Kükey, H. (2018). *İlköğretim matematik öğretmen adaylarının 5. sınıf kesirler konusunda derse hazırlık süreçlerinin lesson study (ders imecesi) modeli kapsamında incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- Merriam, S. B. (1998). *Qualitative research and case study applications in education*. San Francisco: Jossey-Bass Publishers.
- Merriam, S. B. (2013). *Nitel araştırma: Desen ve uygulama için bir rehber* (S. Turan, Çev.). Ankara: Nobel Yayınevi.
- Miles, M. B. ve Huberman, A. M. (2018). *Nitel veri analizi: Genişletilmiş bir kaynak kitap* (S. Akbaba Altun ve A. Ersoy, Çev.). Ankara: Pegem Akademi.
- Mutlu, H. H., Süğümlü, Ü. ve Çinpolat, E. (2019). Türkçe dersi öğretim programı 2018 temelinde hazırlanan ortaokul Türkçe ders kitaplarının öğretmen görüşleriyle değerlendirilmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 48(224), 101-121.
- Oğuz, B. ve Aydın, İ. S. (2016). Ortaokullarda çalışan Türkçe öğretmenlerinin öğrenme alanlarına ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi. *Turkish Studies*, 11(14), 479-508.
- Sarıkaya, B. (2019). Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki 5 6 7 ve 8. sınıf etkinliklerin değerlendirilmesi. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 64, 563-580.
- Sarıkaya, B. (2021). Açık öğretim ortaokulu Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerin değerlendirilmesi. *Türkiye Eğitim Dergisi*, 6(1), 244-261.
- Senemoğlu, N. (2009). *Gelişim, öğrenme ve öğretim kuramdan uygulamaya*. Ankara: Pegem Akademi.
- Sönmez, V. ve Alacapınar, F. G. (2014). *Örneklendirilmiş bilimsel araştırma yöntemleri*. İstanbul: Anı Yayıncılık.

- Tümer, C. Ş. ve Canpolat, Ö. (2022). 5. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin yer aldığı temaların uygunluğunun öğretmen görüşlerine göre belirlenmesi. *Çocuk Edebiyat ve Dil Eğitimi Dergisi*, 5(1), 83-103.
- Ünal, M. ve Özdemir, Ç. (2008). Eğitim fakültelerinde ortak ders olarak okutulan yabancı dil derslerinde öğrencilerin bilişsel hazırbulunuşluk düzeylerinin akademik başarıya etkisi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(1), 13-22.
- Yapıcı, M. (2004). İlköğretim 1. sınıfa başlayan öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeyleri. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 1(1), 1-8.
- Yenilmez, K. ve Kakmacı, Ö. (2008). İlköğretim yedinci sınıf öğrencilerinin matematikteki hazır bulunuşluk düzeyi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 16(2), 529-542.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, M. ve Korkmaz, C. (2016). İlköğretim 1-5. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin tür ve tema açısından incelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(36), 33-46.

Extended Abstract

Introduction

A high-quality preparation process for the pertinent field is required to achieve the objectives of increasing academic success and realizing permanent learning at all stages of the educational process. Tokyo Teachers' School of Tsukuba University was founded in 1872 as a result of lesson preparation studies, which was a novel educational approach that involved increasing discussion method involvement in classroom settings and classroom observations (Kükey, 2018, s. 9). The lesson preparation process has evolved and spread throughout time, particularly in the time from World War II to the present.

It is rather critical to discuss the ideal structure for a lesson preparation process that can lead to academic success and to identify its constituent parts. The steps involved in lesson preparation process can be broken down into the following categories: goal and plan, time, resources, inspiration, readiness, structure and content, teacher, and students. The process of lesson preparation can be considered as the first stage in which critical thinking is also provided. This is the first step towards the targeted achievements for any course. In this context, critical thinking and the process of lesson preparation are complementary in terms of context. Because it offers a conducive setting for using the discussion method and generating fresh ideas, the lesson preparation process, one of the fundamental elements of learning environments, is related to Bloom's Taxonomy, which was published in the book titled Classification of Educational Objectives by Benjamin Bloom and his colleagues in 1954.

Four fundamental language skills form the basis of the lesson preparation process for Turkish lessons. Turkish textbooks typically have a structure that instructs students to conduct research for warm-up tasks. Research-based learning is taken as basis for the Turkish warm-up tasks because it is seen as a tool to draw students' attention and focus on the important points related to the subject to be covered. Four fundamental language skills of students are to be developed through these research-based tasks.

The purpose of this study was to evaluate the warm-up parts of Turkish lower secondary school textbooks in terms of structure, content and the views of the teachers. The following sub-objectives of the study were established in accordance with this goal:

1. Which language skills are targeted in the warm-up parts? (Listening, speaking, writing and reading)
2. What materials does the warm-up parts include for use by students?
3. How many items are there in the warm-up parts?
4. What is the structure of the warm-up parts? (Form, visuals, graphics, etc.)
5. What are the views of Turkish language teachers on the warm-up parts?

Method

This study's research process was divided into two stages, namely examining Turkish lower secondary school textbooks and collecting views of Turkish language teachers on warm-up parts. The warm-up parts of the Turkish textbooks were examined using the document analysis method, one of the qualitative research techniques. Warm-up parts in Turkish textbooks were examined using descriptive analysis method. 8 Turkish textbooks used in lower secondary schools were examined. For each of the sub-objectives developed for examining warm-up parts, the researchers produced separate analysis forms. The researchers filled out the comments and index sections of the analysis form while the documents were analysed in accordance with the pertinent sub-objective. The information from these completed forms was coded and categorized in accordance with its content. The findings section includes a tabular presentation of these classifications.

The case study design, one of the qualitative research methodologies, was used for collecting views of Turkish language teachers on warm-up sections of the textbooks. 34 Turkish language teachers of lower secondary school from both public and private institutions affiliated with the Ministry of National Education took part in the study on a voluntary basis. The semi-structured interview form developed by the researchers was used to collect the data from the interviews with Turkish language teachers. The researchers and two subject-matter experts examined the answers from the interviews and developed themes and codes accordingly. The percentage of agreement between this theme and the codes was calculated using Miles and Huberman's (2018) formula, and the reliability percentage was found to be 0.84. In addition, codes such as Ö1, Ö2, ... Ö34 were used for each teacher to ensure the confidentiality of the personal information of Turkish language teachers participating in the study. In the relevant sections, direct quotations from the views of the teachers were provided using these codes.

Results and Discussion

Warm-up parts for four basic language skills were determined in a total of 484 items in the Turkish textbook and examined for the first sub-objective. In this context, it was clear that warm-up parts of Turkish textbooks placed a strong emphasis on speaking and reading skills while placing very little emphasis on listening and viewing skills. Given that the speaking and reading activities were conducted using the question-answer method, the research's findings corroborated those of studies by Fidan (2020) and Çevik and Güneş (2017).

In the analysis of the Turkish textbooks related to the second sub-objective, it was noticeable that students were primarily asked to use notebooks. Additionally, it could be observed that visual aids like Hacivat and Karagöz models were used, along with multimedia devices with an internet connection (such as a smartphone, tablet, computer, etc.) and virtual museum visits. The findings of this study and those of the research by Fidan, Sarıaslan and Yılmaz (2022) were mutually supportive. In their study, Fidan, Sarıaslan, and Yılmaz (2022) noted the benefits of multimedia tools for students as well as the use of notebooks in Turkish language education.

Third sub-goal was found out to be covered by a total of 809 items as a result of examining the Turkish textbooks. Upon examining the distribution of the number of items into the classes revealed that numbers were typically close to one another. The findings from this study and those from Sarıkaya's (2021), which dealt with the number of activities in Turkish textbooks, revealed parallelism in terms of the number of items.

Nearly all of the warm-up parts in Turkish textbooks were open-ended questions with 799 items upon examining the fourth sub-goal. In addition to the open-ended question format, it was clear that 4 items used visuals, 2 items used connotation maps, 2 items used fill-in-the-blank forms, 1 item used a speech instruction, and 1 item used a logo. Based on these findings, it could be seen that the warm-up tasks in Turkish lower secondary school textbooks did not have a variety of item forms or a balanced distribution of item numbers. The finding of this study on the use of open-ended question type (conventional question type) in the warm-up stage for the lesson before processing the text and the findings of the study conducted by Akyol (2001) supported each other.

Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Derse Hazırlık Bölümlerinin İncelenmesi

The views of 34 Turkish language teachers who took part in the study for the fifth sub-objective regarding warm-up parts in Turkish textbooks were solicited. In light of the foregoing, it could be said that the majority of Turkish language teachers who took part in the research desired warm-up parts with rich content that could engage students' interest and attention. The suggestions put forth by the teachers in this study and those made by the Turkish language teachers who took part in Arslan and Engin's study (2019) were comparable.